คู่มือโปรแกรมฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีรายบุคคล สำหรับผู้ป่วยนิติจิตเวช

Galya Individualized Competency Restoration Program (Galya-ICR) For Forensic Psychiatrist Patient

อุทยา นาคเจริญ
ภาวินี บุตรแสน

สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์
กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธรณสุข
2565

คำนำ

โปรแกรมฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีรายบุคคล (Galya Individualized Competency Restoration Program: Galya-ICR) สำหรับผู้ป่วยนิติจิตเวชที่ส่งมารับการประเมินทางนิติจิตเวชและฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 ได้พัฒนาขึ้น ณ สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์ ในปี พ.ศ. 2561 และพัฒนามาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2564 โดยอาศัยแนวคิดความสามารถในการต่อสู้คดีของ Dusky (Gutheil, 1995) ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีของผู้ป่วยนิติจิตเวชที่ส่งมารับการประเมินทางนิติจิตเวช ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 พร้อมทั้งพัฒนาแบบประเมินความสามารถในการต่อสู้คดีเพื่อใช้ในการประเมินประสิทธิผลของโปรแกรมดังกล่าว

โปรแกรมฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีรายบุคคล มีทั้งหมดจำนวน 4 ครั้ง ดำเนินกิจกรรมครั้งละ 45 - 60 นาที ประกอบด้วย

ครั้งที่ 1 การสร้างสัมพันธภาพ และความสามารถในการเข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในการดำเนินคดีตามกฎหมาย

ครั้งที่ 2 ความสามารถในการเข้าใจเหตุผลของการดำเนินคดีตามกฎหมาย

ครั้งที่ 3 ความสามารถในการปรึกษากับทนาย

ครั้งที่ 4 การปฏิบัติตัวหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล

โปรแกรมฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีรายบุคคล จึงนับว่าเป็นโปรแกรมบำบัดทางการพยาบาลนิติจิตเวชสำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ให้การดูแลผู้ป่วยนิติจิตเวชใช้เป็นแนวทางในการฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีให้กับผู้ป่วยนิติจิตเวชให้มีความสามารถในการเข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในการดำเนินคดีตามกฎหมาย สามารถเข้าใจเหตุผลของการดำเนินคดีตามกฎหมาย สามารถปรึกษากับทนาย และสามารถปฏิบัติตัวหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลได้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีทั้งในชั้นตำรวจและชั้นศาลกลับไปสู่กระบวนการพิจารณาคดีได้เร็วยิ่งขึ้นและสามารถต่อสู้คดีได้สำเร็จต่อไป

อุทยา นาคเจริญ และ ภาวินี บุตรแสน

สารบัญ

โปรแกรมฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีรายบุคคลสำหรับผู้ป่วยนิติจิตเวช 1

วัตถุประสงค์ 2

คุณสมบัติของผู้ป่วยนิติจิตเวชที่เข้าร่วมโปรแกรม Galya-ICR 2

ผู้บำบัด 2

การประเมินผล 2

โปรแกรมครั้งที่ 1 การสร้างสัมพันธภาพและความสามารถในการเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินคดีตามกฎหมาย 3

ใบความรู้ที่ 1 การกระทำผิดกฎหมายและเหตุผลที่ผู้ป่วยนิติจิตเวชถูกนำตัวส่งตรวจเพื่อประเมินความสามารถในการต่อสู้คดี 12

ใบความรู้ที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินคดี 13

ใบความรู้ที่ 3 สิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ สิทธิการมีทนายความและการแก้ต่างคดี 16

ใบความรู้ที่ 4 บทบาทของบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี 18

ใบกิจกรรมที่ 1 รู้จักตัวเอง 22

ใบกิจกรรมที่ 2 บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี 23

โปรแกรมครั้งที่ 2 ความสามารถในการเข้าใจเหตุผลของการดำเนินคดีตามกฎหมาย 25

ใบความรู้ที่ 5 หลักการและขั้นตอนการสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหา 36

ใบความรู้ที่ 6 ประเภทความผิดและโทษอาญาที่ใช้ลงโทษแก่ผู้กระทำผิด 38

ใบความรู้ที่ 7 การพิจารณาความผิดทางอาญาผู้ป่วยนิติจิตเวช 39

ใบความรู้ที่ 8 การแสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรมที่เหมาะสมขณะอยู่ในห้องสอบสวนหรือพิจารณาคดี 41

ใบกิจกรรมที่ 3 การลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันที่ถูกกล่าวหา 46

ใบกิจกรรมที่ 4 ฝึกการควบคุมอารมณ์อย่างง่าย 48

สารบัญ

โปรแกรมครั้งที่ 3 ความสามารถในการปรึกษากับทนายความ **49**
ใบความรู้ที่ 9 การปรึกษาหรือร่วมมือกับทนายความ 56
ใบกิจกรรมที่ 5 การปรึกษากับทนายความ 58
โปรแกรมครั้งที่ 4 การปฏิบัติตัวหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล **59**
ใบความรู้ที่ 10 พฤติกรรมป้องกันการป่วยซ้ำ 66
ใบความรู้ที่ 11 อาการเตือนก่อนอาการทางจิตกำเริบซ้ำ 67
ใบความรู้ที่ 12 วิธีการปฏิบัติตัวหลังจำหน่าย 69
แบบประเมินความสามารถในการต่อสู้คดี **71**

โปรแกรมฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีรายบุคคล สำหรับผู้ป่วยนิติจิตเวช

โปรแกรมฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีรายบุคคล (Galya-ICR) สำหรับผู้ป่วยนิติจิตเวชเป็นแผนการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการให้ความรู้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการฝึกทักษะเพื่อฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีของผู้ป่วยนิติจิตเวช พัฒนาขึ้นจากแนวคิดความสามารถในการต่อสู้คดีของ Dusky (Gutheil, 1995) ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ความสามารถในการต่อสู้คดี 3 ด้าน ดังนี้

1. ความสามารถในการเข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในการดำเนินคดีตามกฎหมาย (factual understanding of the proceedings) ได้แก่

1.1 สามารถรับรู้กาล เวลา สถานที่ บุคคล และสิ่งต่างๆ รอบตัว

1.2 สามารถเข้าใจถึงบทบาทของบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี

2. ความสามารถในการเข้าใจเหตุผลของการดำเนินคดีตามกฎหมาย (rational understanding of the proceedings) ได้แก่

2.1 สามารถตระหนักรู้เรื่องราวของข้อกล่าวหา

2.2 สามารถเล่าเหตุการณ์ตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในวันที่ถูกกล่าวหาได้

2.3 สามารถรับรู้ถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากคดี

2.4 สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง

3. ความสามารถในการปรึกษากับทนาย (ability to consult with counsel) ได้แก่

3.1 สามารถปรึกษาหรือร่วมมือกับทนายความในการปกป้องสิทธิและประโยชน์ของตน

อย่างไรก็ตาม ผู้พัฒนาโปรแกรม Galya-ICR ได้เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการป้องกันการป่วยซ้ำและการปฏิบัติตัวหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลร่วมด้วย เพื่อป้องกันอาการทางจิตกำเริบและการก่อคดีซ้ำในผู้ป่วยนิติจิตเวชหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล

โปรแกรม Galya-ICR มีทั้งหมดจำนวน 4 ครั้ง ครั้งละ 45 - 60 นาที ประกอบด้วย

ครั้งที่ 1 การสร้างสัมพันธภาพ และความสามารถในการเข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในการดำเนินคดีตามกฎหมาย

ครั้งที่ 2 ความสามารถในการเข้าใจเหตุผลของการดำเนินคดีตามกฎหมาย

ครั้งที่ 3 ความสามารถในการปรึกษากับทนาย

ครั้งที่ 4 การปฏิบัติตัวหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล

วัตถุประสงค์

เพื่อฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีของผู้ป่วยนิติจิตเวชที่ส่งมารับการประเมินทางนิติจิตเวช ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14

คุณสมบัติของผู้ป่วยนิติจิตเวชที่สามารถเข้าร่วมโปรแกรม Galya-ICR มีดังนี้

1. เป็นผู้ป่วยนิติจิตเวชที่ถูกนำส่งมารับการตรวจประเมินทางนิติจิตเวช ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14

2. มีอายุตั้งแต่ 14 ปีขึ้นไป

3. อาการทางจิตทุเลา โดยมีคะแนน BPRS ในแต่ละข้อน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 คะแนนลงมา ซึ่งคะแนนแต่ละข้ออยู่ในช่วง 0 - 7 คะแนน โดยมีคะแนนรวมอยู่ในระดับอาการทางจิตทุเลา (คะแนน BPRS น้อยกว่า 37 คะแนน)

4. คะแนนความสามารถในการต่อสู้คดีอยู่ในช่วง 0 – 76 คะแนน

5. สามารถพูดคุยติดต่อสื่อสารภาษาไทยได้

หมายเหตุ: ยกเว้นผู้ป่วยนิติจิตเวชที่ได้รับการวินิจฉัยมีภาวะบกพร่องทางสติปัญญา หรือสมองเสื่อม

ผู้บำบัด

พยาบาลวิชาชีพที่ให้การดูแลผู้ป่วยนิติจิตเวชที่ถูกนำส่งมารับการตรวจประเมินทางนิติจิตเวช ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14

การประเมินผล

ประเมินจากการแสดงความคิดเห็นของผู้ป่วยนิติจิตเวชในการดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้ง และแบบประเมินความสามารถในการต่อสู้คดี (Galya-Competency to Stand Trial: Galya-CST)

โปรแกรมครั้งที่ 1

การสร้างสัมพันธภาพ และความสามารถในการเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินคดีตามกฎหมาย

โปรแกรมครั้งที่ 1
การสร้างสัมพันธภาพ และความสามารถในการเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินคดีตามกฎหมาย

เวลา 45-60 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชและผู้บำบัดได้ทำความรู้จักกัน
2. เพื่อให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชเข้าใจกติกาและจุดมุ่งหมายในการเข้าร่วมโปรแกรม Galya-ICR
3. เพื่อให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชมีความสามารถในการเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินคดีตามกฎหมาย
4. เพื่อให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชสามารถรับรู้วัน เวลา สถานที่ บุคคล และสิ่งต่างๆ รอบตัว
5. เพื่อให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชสามารถเข้าใจถึงบทบาทของบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี

สาระสำคัญ

1. การมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันระหว่างผู้บำบัดกับผู้ป่วยนิติจิตเวช จะเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน จะทำให้เกิดบรรยากาศที่เป็นกันเอง ผ่อนคลาย และมีผลทำให้เกิดความพร้อมที่จะเรียนรู้และเริ่มต้นโปรแกรม Galya-ICR ร่วมกัน
2. การมีความสามารถในการเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินคดีตามกฎหมาย จะช่วยให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินคดีกับผู้ที่กระทำผิดกฎหมาย รวมทั้งสามารถรับรู้วัน เวลา สถานที่ บุคคล และสิ่งต่างๆ รอบตัว ส่งผลให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชเกิดความมั่นใจในการไปต่อสู้คดีมากยิ่งขึ้น

3. การมีความสามารถในการเข้าใจถึงบทบาทของบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาคดี เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชได้รู้จักกับบุคคลต่างๆ รวมทั้งบทบาทของบุคคลดังกล่าวที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี จะช่วยลดความวิตกกังวลหรือประหม่าเมื่อต้องเผชิญหน้ากับบุคคลเหล่านั้น สามารถตอบข้อซักถามในขณะที่ถูกสอบสวนหรือพิจารณาคดีได้อย่างถูกต้องตามข้อเท็จจริง ส่งผลให้ผู้ป่วยสามารถต่อสู้คดีได้สำเร็จ ซึ่งบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีทั้งในชั้นสอบสวนและพิจารณาคดีประกอบด้วย จำเลย โจทก์ ตำรวจ พนักงานสอบสวน ผู้เสียหาย/ผู้กล่าวหา/ผู้กล่าวโทษ อัยการ พยานบุคคล ทนายความ ผู้พิพากษา ผู้ต้องหา/ผู้ถูกกล่าวหา

การดำเนินกิจกรรม

เวลา	วิธีการ	สื่อ/อุปกรณ์
5 นาที	1. ผู้บำบัดและผู้ป่วยนิติจิตเวชแนะนำตัวเอง โดยให้ผู้ป่วยแนะนำชื่อตัว นามสกุล อายุ สัญชาติ ชื่อบิดามารดา อาชีพ ที่อยู่ที่เกิด และซักถามข้อมูลทั่วๆ ไป เพื่อทำความรู้จัก และสร้างความคุ้นเคยระหว่างกันและกัน พร้อมทั้งถามผู้ป่วยว่า “วันนี้วันอะไร วันที่เท่าไร ตอนนี้อยู่ที่ไหน และกำลังคุยอยู่กับใคร” 2. ผู้บำบัดบอกวัตถุประสงค์ ลักษณะของโปรแกรมและประโยชน์ที่ผู้ป่วยนิติจิตเวชจะได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีรายบุคคล รวมทั้งจำนวนครั้ง ระยะเวลาในการเข้าร่วมโปรแกรมทั้งหมด และระยะเวลาในการเข้าร่วมโปรแกรมแต่ละครั้ง บทบาทของผู้บำบัดและผู้ป่วยนิติจิตเวชภายในโปรแกรม รวมทั้งร่วมกันกำหนดกติกาการเข้าร่วมโปรแกรมในแต่ละครั้ง พร้อมทั้งมอบคู่มือโปรแกรมฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีรายบุคคลสำหรับผู้ป่วยนิติจิตเวชให้ผู้ป่วยใช้ในการทำกิจกรรม และเก็บคืนทุกครั้ง	- คู่มือโปรแกรมฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีรายบุคคลสำหรับผู้ป่วยนิติจิตเวช
5 นาที	3. ผู้บำบัดพูดคุยซักถามเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับครอบครัวและการเจ็บป่วยทางจิต เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้ป่วยนิติจิตเวช แล้วพูดเชื่อมโยงถึงเหตุผลที่ผู้ป่วยนิติจิตเวชถูกส่งตัวมารับการรักษาในโรงพยาบาล 4. ผู้บำบัดถามผู้ป่วยนิติจิตเวชว่า “เพราะอะไรถึงถูกส่งตัวมาที่นี่” พร้อมทั้งอธิบายถึงสาเหตุที่ผู้ป่วยถูกส่งตัวมาที่นี่ โดยพูดเชื่อมโยงกับลักษณะของผู้ป่วยที่สอดคล้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 โดยเน้นประเด็นการเจ็บป่วยทางจิตและไม่มีความสามารถในการต่อสู้คดี ตามที่ระบุไว้ในคู่มือโปรแกรมฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีรายบุคคลสำหรับผู้ป่วยนิติจิตเวช แล้วพูดเชื่อมโยงถึงขั้นตอนของการดำเนินคดี	- ใบความรู้ที่ 1

เวลา	วิธีการ	สื่อ/อุปกรณ์
5 นาที	5. ผู้บำบัดถามผู้ป่วยว่า “ทราบหรือไม่ว่าขั้นตอนของการดำเนินคดีของตนอยู่ในขั้นตอนไหน” หากผู้ป่วยตอบไม่ได้ ผู้บำบัดต้องแจ้งให้ผู้ป่วยทราบว่าขั้นตอนการดำเนินคดีของตนอยู่ในขั้นตอนไหนตามข้อเท็จจริง พร้อมทั้งอธิบายให้ผู้ป่วยเข้าใจว่าขั้นตอนของการดำเนินคดีมีกี่ขั้นตอน อะไรบ้าง ตามที่ระบุไว้ในคู่มือโปรแกรมฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีรายบุคคลสำหรับผู้ป่วยนิติจิตเวช พร้อมทั้งสรุปให้ผู้ป่วยทราบว่าการดำเนินคดีของตนอยู่ในชั้นตำรวจหรือชั้นศาล แล้วพูดเชื่อมโยงถึงสิทธิต่างๆ ที่ผู้ถูกจับดำเนินคดีตามกฎหมายพึงจะได้รับ	- ใบความรู้ที่ 2
5 นาที	6. ผู้บำบัดถามผู้ป่วยว่า “ผู้ถูกจับดำเนินคดีตามกฎหมายมีสิทธิพึงจะได้รับอะไรบ้าง” หลังจากนั้นอธิบายให้ผู้ป่วยทราบว่าผู้ถูกจับดำเนินคดีตามกฎหมาย มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ มีสิทธิร้องขอการมีทนายเพื่อแก้ต่างคดีให้กับตัวเอง ตามที่ระบุไว้ในคู่มือโปรแกรมฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีรายบุคคลสำหรับผู้ป่วยนิติจิตเวช แล้วพูดเชื่อมโยงถึงบุคคลสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีทั้งในชั้นสอบสวนและพิจารณาคดี	- ใบความรู้ที่ 2
10 นาที	7. ผู้บำบัดถามผู้ป่วยว่า “ตั้งแต่ถูกจับกุมมา เคยพบกับใครมาแล้วบ้าง ทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและบุคคลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับคดีแล้วคนคนนั้นทำหน้าที่อะไร” หลังจากผู้ป่วยตอบเสร็จ ผู้บำบัดถามต่อว่า “บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีทั้งในชั้นสอบสวนและพิจารณาคดีมีใครบ้าง” หลังจากนั้นอธิบายให้ผู้บำบัดอธิบายถึงบทบาทหน้าที่ของบุคคลสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีทั้งในชั้นสอบสวนและพิจารณาคดี พร้อมทั้งให้ผู้ป่วยดูภาพประกอบ ตามที่ระบุไว้ในคู่มือโปรแกรมฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีรายบุคคลสำหรับผู้ป่วยนิติจิตเวช	- ใบความรู้ที่ 3

เวลา	วิธีการ	สื่อ/อุปกรณ์
5 นาที	8. ผู้บำบัดถามผู้ป่วยว่า “หลังจากที่ได้รู้จักบุคคลสำคัญต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีทั้งในชั้นสอบสวนและพิจารณาคดีหมดแล้ว คิดว่าใครคือคนที่จะช่วยรักษาผลประโยชน์หรือปกป้องสิทธิให้กับผู้ป่วยได้” แล้วให้ผู้ป่วยตอบ หลังจากนั้นถามต่อว่า “หากผู้ป่วยไม่มีเงินจ้างทนายความ แล้วผู้ป่วยจะสามารถมีทนายความได้อย่างไร” แล้วให้ผู้ป่วยตอบ (เป็นการทวนสอบความเข้าใจต่อสิทธิการมีทนายความของผู้ป่วยอีกครั้ง) หากผู้ป่วยตอบไม่ได้ ผู้บำบัดอธิบายถึงสิทธิการมีทนายความเพิ่มเติม	
5 นาที	9. ผู้บำบัดให้ผู้ป่วยเขียนชื่อตัว นามสกุล อายุ สัญชาติ ชื่อบิดามารดา อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด ตามใบกิจกรรมที่ 1 รู้จักตัวเอง เมื่อผู้ป่วยเขียนเสร็จแล้ว ผู้บำบัดถามชื่อตัว นามสกุล อายุ สัญชาติ ชื่อบิดามารดา อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด แล้วให้ผู้ป่วยตอบอีกครั้งโดยไม่ให้ดูในใบกิจกรรม เพื่อทวนสอบว่าผู้ป่วยสามารถตอบได้ถูกต้องตามที่เขียนไว้หรือไม่ **หมายเหตุ:** ผู้บำบัดต้องเตรียมข้อมูลดังกล่าวของผู้ป่วยมาก่อนล่วงหน้า เพื่อไว้ตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลที่ผู้ป่วยเขียน	- ใบกิจกรรมที่ 1 รู้จักตัวเอง - ดินสอ/ปากกา/ยางลบ
10 นาที	10. ผู้บำบัดให้ผู้ป่วยเขียนหมายเลขระบุว่าใครนั่งในตำแหน่งใดตามรูปภาพที่กำหนดให้ทั้งในชั้นสอบสวนคดี และชั้นพิจารณาคดี พร้อมทั้งให้ผู้ป่วยอธิบายบทบาทของบุคคลในแต่ละตำแหน่งประกอบด้วย ผู้บำบัดต้องอธิบายเพิ่มเติม หากผู้ป่วยทำไม่ถูกต้อง หรืออธิบายไม่ได้ พร้อมทั้งเน้นย้ำว่าบุคคลสำคัญในขั้นตอนการพิจารณาคดี คือ 1) ผู้พิพากษา 2) ทนายความ และ 3) อัยการ	- ใบกิจกรรมที่ 2 บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี - ดินสอ/ปากกา/ยางลบ

เวลา	วิธีการ	สื่อ/อุปกรณ์
5 นาที	11. ผู้บำบัดซักถามผู้ป่วยนิติจิตเวชว่า “ได้อะไรจากการทำกิจกรรมในวันนี้” แล้วให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชตอบ หลังจากนั้นผู้บำบัดกล่าวสรุปสาระสำคัญอีกครั้ง โดยให้ผู้ป่วยดูรูปภาพบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีทั้งในชั้นสอบสวนและพิจารณาคดีประกอบ 12. ผู้บำบัดกล่าวปิดโปรแกรมและนัดหมายครั้งต่อไป	

การประเมินผล

1. สังเกตจากความร่วมมือในการทำกิจกรรมของผู้ป่วยนิติจิตเวช
2. สังเกตจากความสนใจ การตอบคำถาม และการแสดงความคิดเห็น
3. ข้อความในใบกิจกรรม

ใบความรู้

ใบความรู้ที่ 1
การกระทำผิดกฎหมายและเหตุผลที่ผู้ป่วยนิติจิตเวชถูกนำตัวส่งตรวจเพื่อประเมินความสามารถในการต่อสู้คดี

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14

กรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้องว่ากระทำผิด ที่อยู่ในระหว่างสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาโดยศาล แต่มีปัญหาด้านสุขภาพจิต ซึ่งกฎหมายใช้คำว่าวิกลจริตเท่านั้น กล่าวคือ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 ในระหว่างทำการสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา ถ้ามีเหตุอันควรเชื่อว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ให้พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณี สั่งให้พนักงานแพทย์ตรวจผู้นั้น เสร็จแล้วให้เรียกพนักงานแพทย์ผู้นั้นมาให้ถ้อยคำหรือให้การว่าตรวจได้ผลประการใด

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนหรือศาลเห็นว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ให้งดการสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาไว้จนกว่าผู้นั้นหายวิกลจริต หรือสามารถต่อสู้คดีได้และให้มีอำนาจส่งตัวผู้นั้นไปยังโรงพยาบาลโรคจิตหรือมอบให้แก่ผู้อนุบาล ข้าหลวงประจำจังหวัดหรือผู้อื่นที่เต็มใจรับไปดูแลรักษาก็ได้ตามแต่จะเห็นสมควร

กรณีที่ศาลงดการไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา ดังบัญญัติไว้ในวรรคก่อน ศาลจะสั่งจำหน่ายคดีเสียชั่วคราวก็ได้

กล่าวโดยสรุป สาระสำคัญที่ได้จากมาตรานี้คือ

1. การที่จำเลยหรือผู้ต้องหาจะถูกส่งมอบมายังแพทย์ได้ต้องเป็นกรณีที่จำเลยหรือผู้ต้องหาเป็น หรืออาจเชื่อได้ว่าเป็นบุคคลวิกลจริต ซึ่งไม่สามารถต่อสู้คดีที่ตนเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยได้

2. ขั้นตอนที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะถูกส่งมายังแพทย์เพื่อบำบัดรักษามี 2 ขั้นตอน คือ

   2.1 ในขั้นสอบสวน โดยพนักงานสอบสวน

   2.2 ในขั้นไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา โดยศาลหรือผู้พิพากษา

3. กฎหมายคุ้มครองจำเลยหรือผู้ต้องหาให้ไปรับการบำบัดรักษาเสียก่อน โดยการจำหน่ายคดีชั่วคราว

4. การจำหน่ายคดีชั่วคราวนี้ไม่มีกำหนด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอาการของโรคจะรุนแรงมากน้อยเพียงใด ซึ่งการจำหน่ายคดีชั่วคราวเท่ากับเป็นการเลื่อนกระบวนการสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา

ใบความรู้ที่ 2
ขั้นตอนการดำเนินคดี

ขั้นตอนการดำเนินคดีมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การดำเนินคดีชั้นก่อนฟ้อง (หรือชั้นตำรวจ ตำรวจสอบสวนรวบรวมหลักฐาน)

การดำเนินคดีชั้นก่อนฟ้อง คือ การดำเนินการทั้งปวงของเจ้าพนักงานก่อนการยื่นฟ้อง อันได้แก่ การสอบสวนของพนักงานสอบสวนและการดำเนินการของพนักงานอัยการก่อนการยื่นฟ้อง

เจ้าหน้าที่ตำรวจจะเป็นพนักงานสอบสวนดำเนินการรับแจ้งเหตุและสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน เป็นสำนวนคดี ตามกฎหมายได้ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ดังนี้

1. สืบสวนหาตัวผู้กระทำผิดและพยานหลักฐาน
2. ตรวจค้นตัวบุคคลและสถานที่ต่างๆ เพื่อหาพยานหลักฐานและจับกุมผู้ต้องหา
3. จับกุมผู้ต้องหามาดำเนินคดี
4. ออกหมายเรียกพยาน และผู้ต้องหามาสอบสวนเป็นหลักฐานคดี
5. ยึดวัตถุพยานไว้เป็นหลักฐาน
6. ควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้สอบสวน
7. ให้ประกันตัวผู้ต้องหาระหว่างการสอบสวน

2. การประทับฟ้อง (ระหว่างศาลทำการไต่สวนมูลฟ้อง)

เมื่อเรื่องส่งมาถึงชั้นพนักงานอัยการ พนักงานอัยการจะพิจารณาและมีความเห็นคดีไว้ใน 3 ทาง ดังนี้

1. งดการสอบสวน กรณีไม่มีผู้ต้องหา

2. มีความเห็นสั่งฟ้อง ก็จะนำผู้ต้องหา (ที่อยู่ในความควบคุมหรือประกันตัวไป) ยื่นฟ้องต่อศาล เมื่อศาลรับฟ้องก็จะให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ควบคุมไว้ตามอำนาจศาล

3. มีความเห็นสั่งไม่ฟ้อง จะยื่นคำร้องต่อศาลขอปล่อยตัวผู้ต้องหา กรณีที่ถูกควบคุมอยู่ ถ้าผู้ต้องหามีประกันตัวก็จะปล่อยตัวและคืนหลักทรัพย์ในการประกันตัวชั้นพนักงานอัยการ ให้กับนายประกันไป

เมื่อมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ศาลจะต้องพิจารณาในเบื้องแรกว่าจะสมควรประทับฟ้องนั้นไว้พิจารณาต่อไปหรือไม่ ในขั้นตอนนี้ศาลจะพิจารณาเพียงมูลคดีเท่านั้น ซึ่งโดยปกติในคดีที่อัยการยื่นฟ้อง ศาลอาจจะเห็นว่าคดีมีมูลแล้วและสั่งประทับฟ้องไปเลย แต่ในคดีที่ผู้เสียหายฟ้องนั้น ศาลจะต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องก่อนเสมอจึงจะสั่งประทับฟ้อง

3. การพิจารณา (ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยและศาลอาจกำหนดสภาพบังคับอื่นด้วยแล้วแต่กรณี)

การพิจารณาเป็นขั้นตอนของการดำเนินคดีอาญาในศาล หลังจากศาลสั่งประทับฟ้องแล้ว การพิจารณาเป็นขั้นตอนดำเนินคดีอาญาที่มีเป้าหมายเพื่อวินิจฉัยเกี่ยวกับการกระทำของจำเลย กล่าวคือวินิจฉัยว่าจำเลยได้กระทำตามที่ถูกกล่าวหาในฟ้องนั้นหรือไม่ ในกรณีที่ศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำผิดจริง ศาลก็จะพิพากษาลงโทษจำเลยและศาลอาจกำหนดสภาพบังคับอื่นด้วยแล้วแต่กรณี

ก. ศาลอาญา จะพิพากษาคดีโดยแยกเป็น 2 กรณี คือ

1. ยกฟ้อง

2. พิพากษาลงโทษ คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาดังกล่าวตามที่กฎหมายกำหนด และจะนำคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์หากไม่สามารถอุทธรณ์ได้คดีก็จะเสร็จสิ้นตามคำพิพากษานั้น

ข. ศาลอุทธรณ์ จะพิพากษาคดี โดยแบ่งเป็น 2 กรณี คือ

1. ยกฟ้อง

2. พิพากษาลงโทษจำเลย คู่ความมีสิทธิยื่นฎีกาตามเงื่อนไขของกฎหมายหากไม่มีการยื่นฎีกาหรือศาลฎีกาไม่รับ คดีก็จะสิ้นสุดและบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์

ค. ศาลฎีกา คำพิพากษาของศาลฎีกาถือเป็นที่สิ้นสุดของกระบวนการยุติธรรม จะต้องมีการบังคับคดีตามคำพิพากษานั้นๆ เว้นแต่จะมีพระบรมราชโองการลดโทษให้

4. การบังคับคดี (เป็นขั้นตอนของการดำเนินคดีเมื่อคดีถึงที่สุดแล้วโดยเฉพาะอย่างยิ่งออกหมายจำคุก)

การบังคับคดี คือ การบังคับตามคำพิพากษาของศาล การบังคับคดีเป็นขั้นตอนของการดำเนินคดีเมื่อคดีถึงที่สุดแล้วใน การบังคับคดี โดยทั่วไปกระทำโดยการออกหมายบังคับคดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งออกหมายจำคุก

เมื่อศาลฎีกาพิพากษาคดีจนถึงที่สุดแล้ว จำเลยจะถูกส่งตัวมาอยู่ในความรับผิดชอบในชั้นนี้ โดยเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ สามารถ

1. ควบคุมตัวจำเลยที่จำคุก
2. ดำเนินการลดโทษตามที่กฎหมายกำหนด
3. ดูแลการเยี่ยมจำเลยขณะอยู่ในคุก

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจ ตามกฎหมายไทย ขั้นตอนการดำเนินคดีอาญา แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ ขั้นตอนการสอบสวน ในชั้นตำรวจเป็นการรวบรวมพยานหลักฐาน ก่อนจะส่งไปขั้นถัดไป คือ การพิจารณาคดีในชั้นศาล

1. ขั้นตอนการสอบสวนในชั้นตำรวจ จะเป็นการทำงานระหว่างพนักงานสอบสวน กับพนักงานอัยการ ด้านพนักงานสอบสวนก็จะสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานให้ได้มากที่สุด ส่วนอัยการจะเป็นฝ่ายพิจารณาว่า หลักฐานที่ได้มามีมูลเพียงพอไหมที่จะส่งฟ้องในชั้นศาล หรือจะสั่งไม่ฟ้องก็ได้ถ้าคิดว่าไม่มีมูลเพียงพอ หรือไม่ใช่ความผิดประเภทอาญา และต้องฟ้องตอนที่คดียังมีอายุความ ซึ่งเริ่มนับตั้งแต่วันเกิดคดี ไปจนถึงวันสิ้นสุดตามความหนักเบาของโทษ

โดยในชั้นนี้ ตำรวจซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนจะมีอำนาจและหน้าที่เริ่มต้นสอบสวนคดีจนเห็นว่าการสอบสวนเสร็จแล้วโดยไม่ต้องมีการตรวจสอบจากฝ่ายใด จากนั้นจึงจะเสนอความเห็นและส่งสำนวนไปยังอัยการตามขั้นตอนที่กฎหมายบัญญัติ เมื่อพนักงานสอบสวนได้ส่งสำนวนการสอบสวนให้อัยการแล้ว พนักงานสอบสวนก็หมดอำนาจสอบสวนคดีนั้น การจะมีการสอบสวนอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปอยู่ในอำนาจของอัยการที่จะสั่งการตามที่เห็นสมควร หากพนักงานสอบสวนเรียกบุคคลใดมาสอบปากคำเป็นพยานเพิ่มเติมโดยไม่มีคำสั่งจากอัยการ ย่อมเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบ ดังนั้น หากพยานไม่มาพบตามที่พนักงานสอบสวนสั่งให้มาย่อมไม่มีความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน

2. การพิจารณาคดีในชั้นศาล ถ้าอัยการสั่งฟ้อง เรื่องก็จะดำเนินไปชั้นศาล ในขั้นนี้เราไม่เรียกว่าผู้ต้องหาแต่จะเรียกว่าจำเลย ซึ่งก็มีสิทธิเหมือนกับผู้ต้องหาเช่นเดียวกัน สามารถรับฟังพยานและซักค้านข้อมูลที่กล่าวว่าตนมีความผิด และแสดงตนว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์ หรือจะไม่ให้การใดๆ เลยก็ได้ ซึ่งในขั้นตอนศาลจะต้องกระทำอย่างเปิดเผยต่อหน้าจำเลยโดยศาลจะเป็นผู้พิจารณาหลักฐาน ชั่งน้ำหนักพยานว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่

“คดีต้องมีที่สิ้นสุด” เมื่อศาลชั้นต้นมีการตัดสินแล้ว หากจำเลยหรือฝ่ายโจทก์ไม่พอใจผลการตัดสินก็สามารถยื่นอุทธรณ์ไปถึงศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ซึ่งเป็นผู้ชี้ขาดและถึงที่สุดแล้ว ถ้าศาลเห็นว่าไม่มีความผิดหรือหลักฐานไม่พอก็จะยกฟ้อง และได้รับค่าชดเชยในคดีอาญา แต่หากมีความผิดก็จะจำโทษตามคดี

ใบความรู้ที่ 3
สิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ สิทธิการมีทนายความ และการแก้ต่างคดี

สิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้

มาตรา 134/4 ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า

(1) ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

(2) ผู้ต้องหามีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลยก็ให้บันทึกไว้ถ้อยคำใดๆ ที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิตามวรรคหนึ่ง หรือก่อนที่จะดำเนินการตามมาตรา 134/1 มาตรา 134/2 และมาตรา 134/3 จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้

สิทธิการมีทนายความ

ทนายความ หมายถึง บุคคลที่เป็นที่ปรึกษากฎหมายของผู้ถูกกล่าวหาและผู้กล่าวหาให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายและความยุติธรรม โดยมีหน้าที่ในการค้นหาพยานหลักฐาน รวบรวมเสนอพยานหลักฐานและร้องขอให้ศาลดำเนินการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อลูกความของตน รวมทั้งการแก้ต่างให้กับลูกความของตน

เนื่องจากจำเลยในคดีอาญามีสิทธิที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่โดยถือหลัก “อาวุธเท่าเทียมกัน” แต่จำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหาส่วนมากจะขาดความรู้ในทางกฎหมายที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเอง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะมีทนายความคอยช่วยเหลือในการต่อสู้คดี แต่หากผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยจะถูกพิจารณาคดีโดยไม่มีทนายความก็ได้ถ้าหากเขาสมัครใจ ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยที่เป็นผู้ยากไร้ จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากทนายความโดยศาลเป็นผู้จัดหาทนายความให้ โดยผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยสามารถร่วมมือชี้แนะการให้ปากคำกับทนายความ สามารถเล่าสิ่งที่เกิดขึ้นหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้กับทนายความฟังได้ ซึ่งทนายความจะเป็นผู้ให้คำแนะนำและพิทักษ์สิทธิประโยชน์ให้กับผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย

การให้รัฐจัดหาทนายความให้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่ผู้ต้องหามีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้

ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มถามคำให้การ ให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและผู้ต้องหาต้องการทนายความ ให้รัฐจัดหาทนายความให้

การจัดหาทนายความตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และให้ทนายความที่รัฐจัดหาให้ได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

เมื่อได้จัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง หรือวรรคสามแล้ว ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน หากทนายความไม่อาจมาพบผู้ต้องหาได้ โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้พนักงานสอบสวนทราบหรือแจ้งแต่ไม่มาพบผู้ต้องหาภายในเวลาอันสมควร ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนผู้ต้องหาไปได้โดยไม่ต้องรอทนายความ แต่พนักงานสอบสวนต้องบันทึกเหตุนั้นไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

ผู้ต้องหามีสิทธิได้รับการจัดหาทนายความให้

- คดีผู้ต้องหามีอัตราโทษประหารชีวิตและไม่มีทนายความ
- คดีที่ผู้ต้องหามีอายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา และไม่มีทนายความ
- คดีที่ผู้ต้องหามีอัตราโทษจำคุก ไม่มีทนายความ และต้องการให้รัฐจัดหาทนายความให้

ใบความรู้ที่ 4
บทบาทของบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี

ในชั้นสอบสวนคดีหรือชั้นตำรวจ ประกอบด้วย

1. ตำรวจ คือ เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน เกี่ยวกับการจับกุม ปราบปรามผู้กระทำผิดกฎหมาย มีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม

2. พนักงานสอบสวน คือ ตำรวจที่ทำหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน

3. ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหา คือ บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำผิด แต่ยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล

4. ผู้เสียหาย ผู้กล่าวหา หรือผู้กล่าวโทษ คือ บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง

ในชั้นพิจารณาคดีหรือชั้นศาล ประกอบด้วย

1. ผู้พิพากษา คือ มีอำนาจทำการอันเกี่ยวกับคดีอาญา ทำหน้าที่พิจารณาคดีและตัดสินคดี

2. พยาน คือ บุคคลผู้ที่จะต้องเปิดเผยการรับรู้ของตนเกี่ยวกับข้อเท็จจริง โดยการให้ถ้อยคำการรับรู้โดยการสัมผัสของตน คือ จากการได้เห็น ได้ฟัง ได้กลิ่น ได้รสและได้รู้สึก

3. จำเลย คือ บุคคลซึ่งถูกฟ้องยังศาลแล้วโดยข้อหาว่าได้กระทำผิด

4. ทนายความฝ่ายจำเลย คือ บุคคลที่มีหน้าที่ในการค้นหาพยานหลักฐานรวบรวมเสนอพยานหลักฐานและร้องขอให้ศาลดำเนินการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อลูกความที่เป็นจำเลยของตน ทำหน้าที่ว่าความแก้ต่างให้แก่จำเลย

5. ทนายความฝ่ายโจทก์ คือ บุคคลที่มีหน้าที่ในการค้นหาพยานหลักฐานรวบรวมเสนอพยานหลักฐานและร้องขอให้ศาลดำเนินการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อลูกความที่เป็นโจทก์ของตน ทำหน้าที่ว่าความให้แก่โจทก์ **หรือ** พนักงานอัยการโจทก์ คือ เจ้าพนักงานผู้มีบทบาททำหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ซึ่งทำหน้าที่เป็นทนายความแผ่นดิน ในคดีอาญาแทนผู้เสียหาย

6. เจ้าหน้าที่หน้าบัลลังก์ ทำหน้าที่ให้การช่วยเหลือผู้พิพากษาและพิมพ์บันทึกข้อมูล

7. จำเลย และผู้ที่มานั่งฟังการพิจารณาฝ่ายจำเลย

8. ผู้เข้าร่วมฟังการพิจารณาฝ่ายโจทก์

ใบกิจกรรม

ใบกิจกรรมที่ 1
รู้จักตัวเอง

ให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชเขียนข้อมูลเกี่ยวกับตัวเอง หรือบอกให้ผู้อื่นเขียนให้ กรณีเขียนไม่ได้ ดังนี้

1. ชื่อ.....นามสกุล.....
2. อายุ.....ปี
3. สัญชาติ.....
4. ชื่อบิดา.....นามสกุล.....
   ชื่อมารดา.....นามสกุล.....
5. อาชีพ.....
6. ที่อยู่ก่อนถูกจับดำเนินคดี.....
7. ภูมิลำเนา (บ้านเกิด) จังหวัด.....
8. วันนี้วันอะไร..... วันที่เท่าไร.....
   ตอนนี้อยู่ที่ไหน .....และกำลังคุยอยู่กับใคร.....
   เมืองหลวงของประเทศไทยชื่ออะไร.....

ใบกิจกรรมที่ 2
บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี

1. ภาพจำลองสถานการณ์ในห้องสอบสวนคดี

จากภาพจำลองข้างต้น ให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชใส่หมายเลขให้ตรงกับตำแหน่งที่นั่งของบุคคลสำคัญในห้องสอบสวนคดี ดังนี้

..... พนักงานสอบสวน คือ เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน

..... ผู้ต้องหา/ผู้ถูกกล่าวหา คือ บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำผิด แต่ยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล

2. ภาพจำลองสถานการณ์ในห้องพิจารณาคดี

จากภาพจำลองข้างต้น ให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชใส่หมายเลขให้ตรงกับตำแหน่งที่นั่งของบุคคลสำคัญในห้องพิจารณาคดี ดังนี้

..... ผู้พิพากษา ทำหน้าที่พิจารณาและตัดสินคดี

..... พยาน มีหน้าที่เบิกความต่อศาลถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับคดี

..... จำเลย คือ ผู้ที่ถูกฟ้องคดี

..... ทนายความฝ่ายจำเลย ทำหน้าที่ว่าความแก้ต่างให้แก่จำเลย

..... ทนายความฝ่ายโจทก์ ทำหน้าที่ว่าความให้แก่โจทก์ หรือพนักงานอัยการโจทก์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นทนายความแผ่นดิน ในคดีอาญาแทนผู้เสียหาย

..... เจ้าหน้าที่หน้าบัลลังก์ ทำหน้าที่ให้การช่วยเหลือผู้พิพากษาและพิมพ์บันทึกข้อมูล

..... จำเลย และผู้ที่มานั่งฟังการพิจารณาฝ่ายจำเลย

..... ผู้เข้าร่วมฟังการพิจารณาฝ่ายโจทก์

โปรแกรมครั้งที่ 2

ความสามารถในการเข้าใจเหตุผลของการดำเนินคดีตามกฎหมาย

โปรแกรมครั้งที่ 2
ความสามารถในการเข้าใจเหตุผลของการดำเนินคดีตามกฎหมาย

เวลา 45-60 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชมีความสามารถตระหนักรู้เรื่องราวของข้อกล่าวหา และสามารถเล่าเหตุการณ์ตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในวันที่ถูกกล่าวหาได้

2. เพื่อให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชมีความสามารถในการเข้าใจถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากคดีภายหลังสิ้นสุดกระบวนการทางกฎหมาย พร้อมทั้งสามารถแก้ต่างต่อข้อกล่าวหาให้กับตนเองได้ในกรณีที่ปฏิเสธคดี

3. เพื่อให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชสามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองได้อย่างเหมาะสมขณะอยู่ในห้องสอบสวนหรือพิจารณาคดี

สาระสำคัญ

1. การมีความสามารถในการเข้าใจเหตุผลของการดำเนินคดี จะช่วยให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชมีความตระหนักรู้ในข้อกล่าวหา สามารถลำดับและเล่าเหตุการณ์ตามข้อเท็จจริงในวันที่ถูกกล่าวหา สามารถตัดสินได้ว่าจะให้การต่อสู้คดีหรือรับสารภาพตามข้อกล่าวหาที่ได้รับพร้อมทั้งให้เหตุผลได้ตามสมควร รวมทั้งสามารถตอบข้อซักถามเกี่ยวกับการกระทำผิดของตนเองต่อพนักงานสอบสวนหรือศาลได้

2. การมีความสามารถในการเข้าใจถึงผลที่จะได้รับภายหลังสิ้นสุดกระบวนการทางกฎหมาย จะช่วยให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชสามารถคาดคะเนได้ว่าตามข้อกล่าวหาที่ได้รับ จะได้รับโทษสถานใด ความหนักเบาเพียงใด และสามารถเข้าใจถึงผลดีผลเสียที่จะได้รับจากการตัดสินใจว่าจะยอมรับหรือปฏิเสธคดี พร้อมทั้งสามารถแก้ต่างต่อข้อกล่าวหาให้กับตนเองในกรณีที่ปฏิเสธข้อกล่าวหาได้ โดยสามารถบอกได้ว่าในวันที่ถูกกล่าวหานั้น ตัวเองกระทำอะไร อยู่ที่ใด พร้อมทั้งมีหลักฐานนำมาอ้าง รวมทั้งพยานวัตถุหรือพยานบุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์ได้ตรงกับข้อเท็จจริงที่ได้จากญาติหรือบุคคลอื่นๆ ที่อยู่ในเหตุการณ์ ซึ่งเป็นการเตรียมให้ผู้ป่วยมีความสามารถและพร้อมที่จะกลับไปต่อสู้คดี โดยในกรณีที่ปฏิเสธข้อกล่าวหาจะต้องสามารถแก้ต่างต่อข้อกล่าวหาให้กับตนเองได้

3. การมีความสามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองที่เหมาะสมขณะอยู่ในห้องสอบสวนหรือพิจารณาคดี โดยผู้ป่วยนิติจิตเวชสามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองได้ ได้แก่ จะไม่ตะโกนเสียงดัง ไม่เอะอะอาละวาดเมื่อไม่พอใจ ไม่ทำลายข้าวของ ไม่ทำร้ายเจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่นๆ ขณะอยู่ในห้องสอบสวนหรือพิจารณาคดี รวมทั้งให้ความร่วมมือในการตอบข้อซักถามจากพนักงานสอบสวน อัยการ ทนายโจทก์ หรือทนายจำเลย จะเป็นการแสดงให้พนักงานสอบสวนหรือศาลเห็นว่า ผู้ป่วยมีวุฒิภาวะทางอารมณ์และการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะ สามารถดำเนินการสอบสวนหรือพิจารณาคดีได้จนแล้วเสร็จตามลำดับ

การดำเนินกิจกรรม

เวลา	วิธีการ	สื่อ/อุปกรณ์
5 นาที	1. ผู้บำบัดกล่าวทักทายผู้ป่วยนิติจิตเวช พร้อมทั้งถามผู้ป่วยว่า "วันนี้วันอะไร วันที่เท่าไร ตอนนี้อยู่ที่ไหน และกำลังคุยอยู่กับใคร" และให้ผู้ป่วยทบทวนการทำกิจกรรมในครั้งที่แล้ว หลังจากนั้นผู้บำบัดพูดเชื่อมโยงถึงความตระหนักรู้ในข้อกล่าวหาและความสามารถในการลำดับเหตุการณ์คดีของผู้ป่วย	- คู่มือโปรแกรมฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีรายบุคคลสำหรับผู้ป่วยนิติจิตเวช
5 นาที	2. ผู้บำบัดถามผู้ป่วยว่า "ทราบหรือไม่ว่าข้อกล่าวหาที่ได้รับคืออะไร" หากผู้ป่วยตอบไม่ได้ ผู้บำบัดต้องแจ้งให้ผู้ป่วยทราบถึงข้อกล่าวหาที่ถูกต้องตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในหนังสือราชการ พร้อมทั้งอธิบายให้ผู้ป่วยเข้าใจและจดจำข้อกล่าวหาของตนไว้ เพื่อเวลากลับไปให้การกับตำรวจในชั้นสอบสวน หรือตอบข้อซักถามของศาลในชั้นพิจารณาคดี ผู้ป่วยจะได้ตอบได้อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งเชื่อมโยงไปสู่ความสามารถในการตัดสินใจที่จะยอมรับหรือปฏิเสธข้อกล่าวหาดังกล่าว **หมายเหตุ:** ผู้บำบัดต้องทราบถึงข้อกล่าวหาที่ถูกต้องตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในหนังสือราชการที่ส่งตัวผู้ป่วยมารับการตรวจสภาพจิตและประเมินความสามารถในการต่อสู้คดี	
	3. ผู้บำบัดถามผู้ป่วยว่า "ได้กระทำผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหานั้นหรือไม่" และ "จะให้การปฏิเสธหรือรับสารภาพตามข้อกล่าวหาที่ได้รับหรือไม่ อย่างไร" โดยให้ผู้ป่วยอธิบายเหตุผลประกอบการตอบด้วย เพื่อผู้บำบัดจะได้ทราบถึงความสามารถในการตัดสินใจของผู้ป่วยว่าจะให้การปฏิเสธข้อกล่าวหาหรือรับสารภาพตามข้อกล่าวหาที่ได้รับว่าเหมาะสมหรือไม่ 4. หากผู้ป่วยไม่สามารถตอบได้ ผู้บำบัดต้องอธิบายให้ผู้ป่วยเข้าใจว่า จะต้องสามารถบอกเหตุผลได้อย่างถูกต้อง ดังนี้	

เวลา	วิธีการ	สื่อ/อุปกรณ์
	4.1 กรณีปฏิเสธข้อกล่าวหาหรือต่อสู้คดี ผู้ป่วยต้องสามารถบอกได้ว่าในวันเวลาที่ถูกกล่าวหา ตัวเองกระทำอะไร อยู่ที่ใด พร้อมทั้งมีหลักฐานนำมาอ้าง รวมทั้งพยานวัตถุหรือพยานบุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์ได้ตรงกับข้อเท็จจริงที่ได้จากญาติหรือบุคคลอื่นๆที่อยู่ในเหตุการณ์ 4.2 กรณีรับสารภาพ ผู้ป่วยต้องสามารถเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ตรงตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในพฤติการณ์คดี และมีความรู้สึกอย่างไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หลังจากนั้นผู้บำบัดเชื่อมโยงไปถึงข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำผิดของผู้ป่วย	
10 นาที	5. ผู้บำบัดให้ผู้ป่วยเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงว่าในวันที่เกิดเหตุการณ์ตามข้อกล่าวหาที่ได้รับนั้น ดังนี้ 5.1 กรณีปฏิเสธข้อกล่าวหาหรือต่อสู้คดี ผู้ป่วยต้องสามารถบอกได้ว่าในวันเวลาที่ถูกกล่าวหา ตรงกับวันอะไร วันที่เท่าไร ผู้ป่วยกระทำอะไร กับใคร อย่างไร ที่ไหน เวลาใด มีใครรู้เห็นหรืออยู่ในเหตุการณ์บ้าง พร้อมทั้งมีหลักฐานนำมาอ้าง รวมทั้งพยานวัตถุหรือพยานบุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์ได้ตรงตามสมควร หรือตรงกับข้อเท็จจริงที่ได้จากญาติหรือบุคคลอื่นๆที่อยู่ในเหตุการณ์ 5.2 กรณีรับสารภาพ ผู้ป่วยต้องสามารถเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ตรงตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในพฤติการณ์คดีตามลำดับว่าในวันที่เกิดเหตุการณ์ตามข้อกล่าวหาที่ได้รับนั้น ตรงกับวันอะไร วันที่เท่าไร ผู้ป่วยกระทำอะไร กับใคร อย่างไร ที่ไหน เวลาใด มีใครรู้เห็นหรืออยู่ในเหตุการณ์บ้าง กระทำผิดร่วมกับใคร อาวุธ/ปืน/เครื่องมือที่ใช้กระทำผิด เก็บของกลางไว้ที่ไหน หากผู้ป่วยไม่สามารถเล่าและลำดับเหตุการณ์ได้ ผู้บำบัดต้องถามคำถามทีละข้อ แล้วให้ผู้ป่วยตอบ พร้อมทั้งตรวจสอบว่าข้อมูลที่ผู้ป่วยเล่ามานั้นตรงตามข้อเท็จจริงปรากฏใน	- ใบความรู้ที่ 5

เวลา	วิธีการ	สื่อ/อุปกรณ์
	พฤติการณ์คดีหรือไม่ หากไม่ตรง ผู้บำบัดต้องอธิบายให้ผู้ป่วยเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในพฤติการณ์คดี หลังจากนั้นผู้บำบัดพูดเชื่อมโยงไปสู่การต้องรับโทษตามข้อกล่าวหาที่จะได้รับ **หมายเหตุ:** ผู้บำบัดต้องทราบถึงข้อกล่าวหาที่ถูกต้องตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในหนังสือราชการที่ส่งตัวผู้ป่วยมารับการตรวจสภาพจิตและประเมินความสามารถในการต่อสู้คดี	
10 นาที	6. ผู้บำบัดถามผู้ป่วยว่า “ตามข้อกล่าวหาที่ได้รับ หากคุณได้กระทำผิดจริง คิดว่าจะต้องได้รับโทษหรือไม่ และจะได้รับโทษหนักหรือเบาอย่างไร” หากผู้ป่วยตอบไม่ได้ ผู้บำบัดต้องอธิบายให้ผู้ป่วยทราบและเข้าใจว่า การกระทำผิดกฎหมายจะต้องได้รับโทษ ตามแต่ศาลจะเห็นสมควร โดยโทษอาญาที่ใช้ลงโทษแก่ผู้กระทำผิดมี 5 ประการเท่านั้น คือ 1) ประหารชีวิต 2) จำคุก 3) กักขัง 4) ปรับ 5) ริบทรัพย์สิน หลังจากนั้นผู้บำบัดให้ผู้ป่วยตอบข้อคำถามเดิมอีกครั้ง พร้อมทั้งอธิบายเพิ่มเติมหากคำตอบของผู้ป่วยไม่สอดคล้องกับข้อกล่าวหาที่ได้รับ แล้วจึงเชื่อมโยงไปสู่ผลดีผลเสียที่จะได้รับจากการยอมรับหรือปฏิเสธคดี	- ใบความรู้ที่ 6
5 นาที	7. ผู้บำบัดให้ผู้ป่วยอธิบายถึงผลดีผลเสียที่จะได้รับจากการรับสารภาพหรือปฏิเสธข้อกล่าวหา หากผู้ป่วยไม่สามารถอธิบายได้ หรืออธิบายไม่ถูกต้อง ผู้บำบัดต้องอธิบายเพิ่มเติม ดังนี้ 7.1 หากรับสารภาพ ศาลจะลดโทษให้ และหากพิสูจน์ได้ว่าขณะกระทำผิดมีอาการทางจิต ศาลอาจลดโทษให้อีกตามแต่จะเห็นสมควร 7.2 หากปฏิเสธข้อกล่าวหา จะต้องหาทนายความและพยานหลักฐานซึ่งอาจเป็นพยานวัตถุ พยานบุคคล หรือทั้ง 2 อย่างมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์หรือแก้ต่างเพื่อให้ตัวเองพ้นผิด หลังจากนั้น สอบถามผู้ป่วยอีกครั้งว่า “จะรับสารภาพหรือปฏิเสธข้อกล่าวหาที่ได้รับ” พร้อมทั้งให้ผู้ป่วยบอกเหตุผลประกอบ 8. ผู้บำบัดอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65 และมาตรา 48	- ใบความรู้ที่ 7

เวลา	วิธีการ	สื่อ/อุปกรณ์
10 นาที	9. ผู้บำบัดแจกใบบันทึกข้อมูลพื้นฐานและการลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในวันที่ถูกกล่าวหาให้ผู้ป่วย แล้วให้ผู้ป่วยเขียนรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงตามหัวข้อที่กำหนดไว้ทั้งในกรณีรับสารภาพหรือปฏิเสธข้อกล่าวหา กรณีรับสารภาพ ผู้บำบัดตรวจสอบว่าข้อมูลดังกล่าวถูกต้องหรือไม่ พร้อมทั้งแก้ไขให้ถูกต้องตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในพฤติการณ์คดี (หากผู้ป่วยเขียนเองไม่ได้ ให้ผู้บำบัดเขียนแทนตามคำบอกเล่าของผู้ป่วย) 10. หลังจากนั้น ผู้บำบัดฝึกให้ผู้ป่วยมีความสามารถในการเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยให้ผู้ป่วยอ่านรายละเอียดตามที่เขียนไว้ในใบกิจกรรมที่ 3 การลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในวันที่ถูกกล่าวหา (หากผู้ป่วยไม่สามารถอ่านได้ให้ผู้บำบัดถามแล้วให้ผู้ป่วยตอบทีละข้อ) พร้อมทั้งมอบใบกิจกรรมที่ 3 ให้กับผู้ป่วยและกำชับให้ผู้ป่วยทบทวนรายละเอียดที่บันทึกไว้ในใบกิจกรรมที่ 3 การลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในวันที่ถูกกล่าวหาอย่างสม่ำเสมอจนกว่าจะได้กลับไปต่อสู้คดี เพื่อผู้ป่วยจะได้จำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในวันที่ถูกกล่าวหาได้ และสามารถต่อสู้คดีได้ในที่สุด 11. หลังจากนั้น ผู้บำบัดพูดเชื่อมโยงถึงการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองที่เหมาะสมขณะอยู่ในห้องสอบสวนหรือพิจารณาคดี	- ใบกิจกรรมที่ 3 การลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันที่ถูกกล่าวหา - ดินสอ/ปากกา/ยางลบ
5 นาที	12. ผู้บำบัดถามผู้ป่วยว่า “ขณะอยู่ในห้องสอบสวนหรือพิจารณาคดีควรให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่อย่างไร” “ควรแสดงอารมณ์และพฤติกรรมอย่างไร” แล้วให้ผู้ป่วยตอบ หลังจากนั้นถามผู้ป่วยต่อว่า “แล้วมีอารมณ์หรือพฤติกรรมอะไรบ้างที่เราไม่ควรแสดงออกขณะอยู่ในห้องสอบสวนหรือพิจารณาคดี” พร้อมทั้งให้ผู้ป่วยอธิบายเหตุผลประกอบ 13. ผู้บำบัดถามผู้ป่วยว่าขณะอยู่ในห้องสอบสวนหรือพิจารณาคดี หากผู้ป่วยรู้สึกโกรธ ไม่พอใจต่อการซักถามของเจ้าหน้าที่ผู้ป่วยจะทำอย่างไร หลังจากนั้นอธิบายวิธีการควบคุมอารมณ์อย่างง่าย พร้อมทั้งฝึกให้ผู้ป่วยควบคุมอารมณ์อย่างง่าย ตามใบกิจกรรมที่ 4 ดังนี้	- ใบความรู้ที่ 8 - ใบกิจกรรมที่ 4 ฝึกการควบคุมอารมณ์อย่างง่าย

เวลา	วิธีการ	สื่อ/อุปกรณ์
	1) นับ 1 ถึง 10 วิธีง่ายๆ คือ ก่อนที่เราจะเอ่ยปากต่อว่าคนอื่น หรือเดินเข้าไปทำร้ายใครอย่างที่สมองสั่ง ลองบังคับตัวเองหายใจเข้าออกลึกๆ แล้วนับ 1 ถึง 10 ช้าๆ สติอยู่ที่ตัวเลขที่นับ ลืมคำพูด และความคิดต่างๆ ที่เข้ามาในหัวเมื่อสักครู่ออกไปทั้งหมด เหมือนกับการทำสมาธิ นับวนต่อไปเรื่อยๆ จนสงบ 2) หายใจเข้า-ออก ฝึกหายใจเข้าลึกๆ และออกช้าๆ เมื่อไรที่กำลังเริ่มรู้สึกโกรธ ก่อนที่จะปล่อยให้ตัวเองขาดสติจนแสดงอารมณ์ด้านร้ายๆ ออกมา ลองหยุดอยู่นิ่งๆ แล้วหายใจเข้าลึกๆ ควบคุมลมหายใจให้ออกช้าๆ อย่างสม่ำเสมอ พร้อมกับนับ 1-10 ช้าๆ จะช่วยทำให้ใจเย็นลงได้ 3) นั่งหรือยืนนิ่งๆ ด้วยท่าทีสงบ เหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้น เป็นเพราะเราหุนหันพลันแล่น ปล่อยให้อารมณ์ควบคุมการกระทำทุกอย่าง โดยไม่ได้กลั่นกรองเสียก่อน เพราะฉะนั้นลองทำอะไรให้ช้าลง พูดช้าลง ต่อให้โกรธแค่ไหนก็ต้องบังคับตัวเองให้พูดช้าลง ทุกๆ คำที่พูดพยายามกลั่นกรองคำออกมาจากสมองเสียก่อน ว่าเป็นคำที่เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ หรือไม่ พูดไปแล้วจะได้อะไรดีๆ กลับมาหรือไม่ หากพูดเพราะเพียงอารมณ์ เลือกแต่คำหยาบคาย หรือตั้งใจกระแนะกระแหนใคร ให้เก็บคำเหล่านั้นไว้ในใจก่อน 4) เตือนตัวเองด้วยคำง่ายๆ เตือนตัวเองด้วยคำง่ายๆ ฝึกให้ผู้ป่วยพูดออกเสียง ใจเย็นๆ ไม่เป็นไรๆ 3 รอบ หลังจากนั้นให้ฝึกพูดในใจว่า ใจเย็นๆ ไม่เป็นไรๆ อีก 3 รอบ 5) การสื่อสารที่ดี ถ้าเริ่มรู้สึกมีอารมณ์โกรธขณะตอบคำถาม ให้พูดช้าลง เพื่อลดระดับอารมณ์ ระมัดระวังคำพูดให้มากขึ้น ฟังอย่างตั้งใจ และไม่ด่วนตอบคำถามทันที คิดก่อนตอบ หรืออาจใช้อารมณ์ขันช่วยแก้ไขสถานการณ์ แต่ต้องใช้ให้ถูกกาลเทศะตนเองที่เหมาะสมขณะอยู่ในห้องสอบสวนหรือพิจารณาคดี	

เวลา	วิธีการ	สื่อ/อุปกรณ์
	14. ผู้บำบัดให้ผู้ป่วยสรุปสาระสำคัญของกิจกรรมโปรแกรมในวันนี้อีกครั้ง พร้อมทั้งสรุปสาระสำคัญและอธิบายเพิ่มเติมถึงการแสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมขณะอยู่ในห้องสอบสวนหรือพิจารณาคดี รวมทั้งสรุปวิธีการควบคุมอารมณ์อย่างง่าย 15. ผู้บำบัดกล่าวปิดโปรแกรมและนัดหมายครั้งต่อไป	

การประเมินผล

1. ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้ป่วยนิติจิตเวช
2. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของผู้ป่วยนิติจิตเวช

ใบความรู้

ใบความรู้ที่ 5
หลักการและขั้นตอนการสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหา

หลักการซักถามผู้ถูกกล่าวหาพื้นฐาน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 บังคับให้พนักงานสอบสวนหรือศาลถามจำเลย ดังนี้ คือ ชื่อ นามสกุล อายุ สัญชาติ ชื่อบิดามารดา อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งข้อหาให้ทราบ

ขั้นตอนการสอบถามปากคำของผู้ถูกกล่าวหา

ในการสอบถามปากคำของผู้ถูกกล่าวหามีวิธีการที่สำคัญเหมือนกันในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี ไม่ว่าจะเป็นในชั้นสอบสวนหรือชั้นพิจารณา กล่าวคือ โดยทั่วไปมีขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. ในการสอบถามปากคำนั้นย่อมต้องเริ่มด้วยการแจ้งเรื่องที่กล่าวหาให้เขาทราบ กล่าวคือ ในชั้นสอบสวนเป็นการแจ้งข้อหา ส่วนในชั้นศาลคือการอ่านและอธิบายฟ้อง

2. จากนั้นเป็นการสอบถามปากคำเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ถูกกล่าวหาในการสอบถามเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยหลักแล้วกระทำไปเพื่อมิให้เกิดการผิดตัวขึ้น ซึ่งการถามนี้จะอยู่ในขอบเขตของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 367

3. ในขั้นตอนที่สามจะเป็นการบอกให้เขาทราบว่าตามกฎหมายเขามีอิสระที่จะให้การหรือไม่ให้การ และต้องถามถึงเรื่องทนายความ แล้วปิดท้ายด้วยการบอกให้เขาทราบว่าถ้อยคำที่เขากล่าวอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเขาได้

4. ขั้นตอนสุดท้ายจะเป็นการถามถึงเนื้อหาในการกระทำของเขา ซึ่งจะเป็นเรื่องรายละเอียดของการกระทำความผิด รวมถึงข้อมูลส่วนตัวที่นอกเหนือจากข้อมูลระบุตัว เป็นต้นว่าการกระทำความผิดมาก่อน ข้อมูลประกอบการพิจารณาใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ ในการนี้ต้องให้โอกาสเขาที่จะโต้แย้งและเสนอข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อเขาด้วย

ผู้ถูกกล่าวหาต้องให้ความจริงในเรื่องที่กล่าวหา เพราะถ้าไม่ให้ความจริงแล้ว จะมีความผิดฐานให้ความเท็จต่อเจ้าพนักงานหรือศาล นอกจากนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับการสอบสวนในมาตรา 134 ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียกหรือส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเองหรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าเจ้าพนักงานเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อ สกุล ชาติบังคับ (สัญชาติ) บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งข้อหาให้ทราบก่อนที่จะทำการสอบสวนต่อไป

ข้อความที่ควรสอบถามผู้ถูกกล่าวหา ได้แก่

1. ตามที่ถูกกล่าวหานั้นจริงหรือไม่

2. ถ้าไม่จริง ในวันเวลาที่ถูกกล่าวหาผู้ต้องหากระทำอะไร อยู่ที่ใด มีหลักฐานที่อ้างอย่างไร คือใครบ้าง

3. ถ้าผู้ต้องหารับสารภาพ ผู้สอบสวนชอบที่จะให้เล่าเรื่องที่กระทำจดลงในคำให้การโดยบรรยายเหตุผลตามจริง

4. เมื่อผู้ต้องหารับสารภาพ ให้พนักงานสอบสวนนำตัวผู้ต้องหาไปชี้ที่เกิดเหตุ ทำแผนที่สังเขปเกี่ยวกับสถานที่เกิดเหตุ และบันทึกการเกิดเหตุของผู้ต้องหาไว้เป็นหลักฐาน ให้ผู้ต้องหาลงลายมือมีชื่อรับรองไว้ในแผนที่สังเขปและบันทึกนั้นและสืบสวนหาพยานหลักฐานประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหาด้วย

5. คำรับสารภาพของผู้ต้องหานั้น ผู้สอบสวนจะต้องพิจารณาให้ดี อาจเป็นคำรับสารภาพโดยไม่จริง หรือเจือในด้วยเลศนัยก็ได้ เช่น รับสารภาพเพราะรัก ความกลัว หรือเพื่อช่วยผู้กระทำผิดอื่นให้พ้นโทษ เคยมีตัวอย่างเช่น ลูกกระทำผิด พ่อเข้าไปรับสารภาพแทนเพราะสงสารลูก เห็นว่าตนแก่แล้ว และผู้กระทำผิดอาจจ้างวานให้คนอื่นเข้ามารับผิดแทนก็ได้

6. ในคดีที่ผู้ต้องหารับสารภาพ พนักงานสอบสวนจำต้องสอบสวนพยานหลักฐานในคดีประดุจเหมือนหนึ่งไม่มีคำรับสารภาพ เพื่อนำไว้สืบประกอบในศาล เพราะเมื่อจำเลยไปถึงชั้นศาลกลับปฏิเสธ ศาลจะไม่รับฟังคำรับชั้นสอบสวนนั้นเสียทีเดียว หากพนักงานสอบสวนหลงแต่รับคำสารภาพไม่ได้เตรียมสอบสวนพยานไว้ อาจเป็นเหตุให้จำเลยหลุดพ้นอาญาไปได้

7. การสอบสวนปากคำผู้ต้องหาที่รับสารภาพ ควรให้ได้โดยละเอียดที่สุด เช่น เวลากระทำผิดไปกับใคร ใครรู้เห็นและมีใครอยู่ในที่นั้นบ้าง อาวุธปืนเครื่องมือที่ใช้กระทำผิดและของกลางเก็บไว้ที่ไหน และให้อธิบายถึงวิธีแห่งการกระทำผิดโดยละเอียด

8. เมื่อสอบสวนเกิดการอ้างถึงแยกออกไปประการใด เจ้าหน้าที่ควรสืบสวนไต่ถามไปหาตัวจริงหรือเค้ามูลไปตามนั้น เพื่อเป็นหนทางพิสูจน์ด้วยถ้อยคำ หรือไต่ถามให้ได้หลักฐานในคดี

ใบความรู้ที่ 6
ประเภทความผิดและโทษอาญาที่ใช้ลงโทษแก่ผู้กระทำผิด

ประเภทความผิดแบ่งตามความรุนแรงของคดี

ระดับ 1 ได้แก่ คดีฆ่า วางเพลิง ค้ายาเสพติด

ระดับ 2 ได้แก่ คดีข่มขืน ปล้นทรัพย์ พยายามฆ่า ทำร้ายร่างกาย

ระดับ 3 ได้แก่ คดีอนาจาร ชิงทรัพย์

ระดับ 4 ได้แก่ คดีความผิดตาม พระราชบัญญัติต่างๆ และอื่นๆ

คำพิพากษาหรือคำสั่ง

เมื่อการพิจารณาเสร็จแล้ว ศาลจะทำคำพิพากษาหรือคำสั่งตามรูปความดังนี้ หากศาลเห็นว่าจำเลยไม่ได้กระทำผิด การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด คดีขาดอายุความหรือมีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ควรต้องรับโทษ ให้ศาลพิพากษายกฟ้อง (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 วรรคหนึ่ง)

หากศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิดและไม่มีการยกเว้นโทษตามกฎหมาย ให้ศาลลงโทษแก่จำเลยตามความผิด (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185) วรรคสอง โดยโทษที่จะลงโทษแก่ผู้ที่กระทำความผิดมีบัญญัติไว้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ดังนี้

โทษอาญาที่ใช้ลงโทษแก่ผู้กระทำผิด มี 5 ประการเท่านั้น คือ

1. ประหารชีวิต
2. จำคุก
3. กักขัง
4. ปรับ
5. ริบทรัพย์สิน

ใบความรู้ที่ 7
การพิจารณาความผิดทางอาญาผู้ป่วยนิติจิตเวช

ตามประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยนิติจิตเวช ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65 เกี่ยวกับการพิจารณาตัดสินคดีในผู้ป่วยนิติจิตเวช และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 48 เกี่ยวกับมาตรการความปลอดภัยต่อสังคมในผู้ป่วยนิติจิตเวช มีสาระที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีในผู้ป่วยนิติจิตเวช ดังนี้

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65

ผู้ใดกระทำความผิด ในขณะไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะมีจิตบกพร่อง โรคจิตหรือจิตฟั่นเฟือน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น

แต่ถ้าผู้กระทำความผิดยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ผู้นั้นต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น แต่ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น เพียงใดก็ได้

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 48

ถ้าศาลเห็นว่า การปล่อยตัวผู้มีจิตบกพร่อง โรคจิตหรือจิตฟั่นเฟือน ซึ่งไม่ต้องรับโทษหรือได้รับการลดโทษตาม มาตรา 65 จะเป็นการไม่ปลอดภัยแก่ประชาชน ศาลจะสั่งให้ส่งไปคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลก็ได้ และคำสั่งนี้ศาลจะเพิกถอนเสียเมื่อใดก็ได้

ดังนั้น การพิจารณาความผิดทางอาญาผู้ป่วยนิติจิตเวชนิติจิตเวช จะต้องกระทำโดยความรอบคอบ ต้องตระหนักถึงความผิดปกติทางจิตในขณะกระทำความผิดทางอาญาควบคู่ด้วย โดยต้องพิจารณาเกี่ยวกับรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความรู้ผิดชอบ หมายถึง ขณะกระทำความผิดผู้ต้องหาหรือจำเลยรู้หรือไม่ว่าการกระทำของตนถูกหรือผิด ดีหรือชั่ว และควรหรือไม่ควร

2. ความสามารถในการบังคับตนเอง หมายถึง ขณะกระทำความผิดผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถห้ามจิตใจมิให้ร่างกายกระทำการนั้นอันเกิดจากโรคจิต จิตบกพร่อง หรือจิตฟั่นเฟือนได้หรือไม่

3. ความสามารถในการต่อสู้คดี หมายถึง ความสามารถของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการรับรู้ว่าตนเองต้องคดีอะไร รับรู้ถึงความหนักเบาของโทษที่จะได้รับ สามารถเล่ารายละเอียดของคดีได้ สามารถเข้าใจขั้นตอนการดำเนินคดีได้ สามารถให้ปากคำต่อกระบวนการยุติธรรมได้ และสามารถร่วมมือกับทนายความในการปกป้องสิทธิของตนเองได้

ผลของความวิกลจริตต่อการพิจารณาคดี

บุคคลวิกลจริตที่กระทำความผิดอาญานั้น อาจได้รับผลตามกฎหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ คือ

1. ไม่มีความผิดและศาลอาจสั่งให้ใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยในการที่บุคคลนั้นไม่รู้ถึงสภาพและสาระสำคัญของการกระทำ

2. มีความผิดแต่ได้รับการยกเว้นโทษ และศาลอาจมีคำสั่งให้ใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย

3. มีความผิดแต่ได้รับการลดหย่อนโทษ โดยศาลจะลดโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ และศาลอาจสั่งใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยด้วย ถ้าปรากฏว่าความวิกลจริตของบุคคลนั้นถึงขนาดใดขนาดหนึ่ง ดังนี้คือ

3.1 ยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง แต่ไม่สามารถบังคับตนเองได้

3.2 ยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง แต่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ

3.3 ยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของความวิกลจริต

ใบความรู้ที่ 8
การแสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรมที่เหมาะสม ขณะอยู่ในห้องสอบสวนหรือพิจารณาคดี

เมื่อมีเหตุการณ์ สถานการณ์ หรือสิ่งเร้าที่กระตุ้นด้านอารมณ์ การเกิดอารมณ์จะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทั้งทางร่างกาย และจิตใจ โดยมีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ดังนี้

1. ด้านการรับรู้ เป็นการทำงานร่วมกันด้านร่างกายของระบบประสาทรับความรู้สึกจากสิ่งแวดล้อม ส่งผ่านขึ้นไปยังสมองเพื่อแปลความหมายและรับรู้ว่าสิ่งกระตุ้นคืออะไร อาจจะเรียกว่าเป็นส่วนของความคิดที่เกิดขึ้นต่อสิ่งเร้านั้น ความคิดจะน้อมนำไปสู่การเกิดอารมณ์ตามมา ถ้าความคิดไปในทางบวก อารมณ์ที่ตามมาก็เป็นอารมณ์ทางบวกถ้าความคิดเป็นลบอารมณ์ก็เป็นลบ เช่นกัน

2. ด้านอารมณ์ จากการรับรู้สิ่งเร้าอารมณ์ จะมีการเปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิม ทำให้เกิดความรู้สึกที่เป็นอารมณ์แสดงออกทั้งทางด้านจิตใจและด้านร่างกาย ด้านร่างกายจะกระทบระบบประสาทอัตโนมัติ ส่งผลต่ออวัยวะที่มีระบบประสาทอัตโนมัติ เช่น หัวใจเต้นเร็ว หน้าแดง เหงื่อซึม เป็นต้น อารมณ์ที่เกิดขึ้นสามารถปรุงแต่งให้การรับรู้สิ่งเร้าหรือความคิดต่อสิ่งนั้นยิ่งเป็นบวกหรือลบมากขึ้น เช่น เราไม่ชอบสิ่งที่เพื่อนทำกับเรา เกิดอารมณ์ไม่พอใจ อารมณ์อาจทำให้เราคิดถึงความไม่พอใจที่เคยมีต่อเพื่อนคนนี้มาก่อน ยิ่งมีอารมณ์ยิ่งคิด ยิ่งคิดมีอารมณ์เป็นวัฏจักร

3. แรงผลักดัน จากประสบการณ์ด้านอารมณ์ จะมีผลต่อแรงผลักดันภายในจิตใจ ทำให้อารมณ์ที่เกิดขึ้นต่อสิ่งที่มาเร้าอารมณ์มีทั้งระดับอารมณ์ที่เหมาะสมสอดคล้องกับตัวกระตุ้น และระดับอารมณ์ที่ไม่เหมาะสม อันเป็นผลมาจากประสบการณ์การเรียนรู้และแรงผลักดันภายในจิตใจ ส่งผลต่อลักษณะอารมณ์และแบบแผนของพฤติกรรมที่ตอบสนอง ตัวอย่างเช่น บางคนมีแรงผลักดันที่จะโทษว่าตนเองไม่ดี เมื่อทำอะไรผิดพลาดก็จะเกิดอารมณ์เศร้ารู้สึกผิดหวังตนเอง ผลักดันให้เป็นคนไม่กล้าทำอะไร เพราะกลัวว่าจะผิด

จากองค์ประกอบของอารมณ์ทั้งสามด้าน เมื่อมีสิ่งเร้าที่กระตุ้นอารมณ์และเกิดเป็นอารมณ์ขึ้น จะมีการแสดงออกของอารมณ์ทางน้ำเสียง แววตา สีหน้า ท่าทาง และกำหนดทิศทางการแสดงออกของท่าทาง เช่น อารมณ์โกรธอาจจะแสดงท่าทางจ้องหน้า พูดเสียงดัง ทุบโต๊ะ ขว้างปาข้าวของ อารมณ์เศร้าแสดงท่าทางคอตก ฟุบหน้า ร้องไห้ พูดเสียงเบา อารมณ์ดีแสดงท่าทางกระโดดโลดเต้น ยกมือร้องไชโย เป็นต้น

สิ่งที่สำคัญ คือ การเรียนรู้ความเข้าใจลักษณะทางอารมณ์ของตนเอง สังเกตและติดตามการเกิดอารมณ์ รวมทั้งการแสดงออก ที่ตอบสองต่ออารมณ์ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการเกิดอารมณ์ทางลบที่อาจทำให้เกิดการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมและส่งผลทางลบตามมาได้ การเรียนรู้จักอารมณ์ของตนเอง จะเป็นพื้นฐานในการปรับเปลี่ยนอารมณ์ให้มีการแสดงออกที่เหมาะสมต่อไป

ดังนั้น ขณะอยู่ในห้องสอบสวนหรือพิจารณาคดี ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องแสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรมที่เหมาะสม ไม่ตะโกนเสียงดัง ไม่พูดขัดจังหวะ ไม่เอะอะอาละวาด เมื่อไม่พอใจการเบิกความของฝ่ายโจทก์หรือเมื่อมีเหตุการณ์ที่ทำให้ไม่พอใจและสามารถวางแผนในการต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม

วิธีการควบคุมอารมณ์อย่างง่าย

การจัดการกับอารมณ์เป็นสิ่งที่ต้องมีความตั้งใจด้วยตัวเราเองว่าจะปรับการแสดงออกทางอารมณ์ของตนเองไปในทางที่ดีขึ้น ดังนั้น หากเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องมีเหตุไม่สบายใจโกรธกับการกระทำของอีกฝ่าย แต่ไม่อยากแสดงความก้าวร้าวออกไป ต้องฝึกวิธีการควบคุมอารมณ์ ดังนี้

1. นับ 1 ถึง 10

วิธีง่ายๆ คือ ก่อนที่เราจะเอ่ยปากต่อว่าคนอื่น หรือเดินเข้าไปทำร้ายใครอย่างที่สมองสั่ง ลองบังคับตัวเองหายใจเข้าออกลึกๆ แล้วนับ 1 ถึง 10 ในใจช้าๆ สติอยู่ที่ตัวเลขที่นับ ลืมคำพูด และความคิดต่างๆ ที่เข้ามาในหัวเมื่อกี้ออกไปทั้งหมด เหมือนกับการทำสมาธินับวนต่อไปเรื่อยๆ จนสงบ

2. หายใจเข้า-ออก

ฝึกหายใจเข้าลึกๆ และออกช้า เมื่อไรที่กำลังเริ่มรู้สึกโกรธ ก่อนที่จะปล่อยให้ตนเองขาดสติจนแสดงอารมณ์ด้านร้ายๆ ออกมา ลองหยุดอยู่นิ่งๆ แล้วหายใจเข้าลึกๆ ควบคุมลมหายใจให้ออกช้าๆ อย่างสม่ำเสมอ พร้อมกับนับ 1-10 ช้าๆ จะช่วยทำให้ใจเย็นลงได้

3. นั่งหรือยืนนิ่งๆ ด้วยท่าทีสงบ

เหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้น เป็นเพราะเราหุนหันพลันแล่น ปล่อยให้อารมณ์ควบคุมการกระทำทุกอย่าง โดยไม่ได้กลั่นกรองเสียก่อน เพราะฉะนั้นลองทำอะไรให้ช้าลง พูดช้าลง ต่อให้โกรธแค่ไหนก็ต้องบังคับตัวเองให้พูดช้าลง ทุกๆ คำที่พูดพยายามกลั่นกรองคำออกมาจากสมองเสียก่อน ว่าเป็นคำที่เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ หรือไม่ พูดไปแล้วจะได้อะไรดีๆ กลับมาหรือไม่ หากพูดเพราะเพียงอารมณ์ เลือกแต่คำหยาบคาย หรือตั้งใจกระแนะกระแหนใคร ให้เก็บคำเหล่านั้นไว้ในใจก่อน

4. เตือนตัวเองด้วยคำง่ายๆ

เตือนตัวเองด้วยคำง่ายๆ ในใจ เช่น ใจเย็นๆ ไม่เป็นไรๆ เป็นการสื่อสารภายในตนเองที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคนแทบจะตลอดเวลา โดยอาจจะพูดหรือไม่พูดออกมาก็ได้ ซึ่งถ้าฝึกคุยกับตัวเองให้เป็น ก็จะส่งผลต่อทัศนคติ พฤติกรรม การจัดการกับอารมณ์ และความเครียด รวมทั้งเป็นพื้นฐานของการสื่อสาร และความสัมพันธ์กับคนรอบข้างอีกด้วย

5. การสื่อสารที่ดี

ถ้าเริ่มรู้สึกมีอารมณ์โกรธขณะตอบคำถาม ให้พูดช้าลง เพื่อลดระดับอารมณ์ ระมัดระวังคำพูดให้มากขึ้น ฟังอย่างตั้งใจ และไม่ด่วนตอบคำถามทันที คิดก่อนตอบ หรืออาจใช้อารมณ์ขันช่วยแก้ไขสถานการณ์ แต่ต้องใช้ให้ถูกกาลเทศะ

เหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้น เป็นเพราะเราหุนหันพลันแล่น ปล่อยให้อารมณ์ควบคุมการกระทำทุกอย่าง โดยไม่ได้กลั่นกรองเสียก่อน เพราะฉะนั้นลองทำอะไรให้ช้าลง พูดช้าลง ต่อให้โกรธแค่ไหนก็ต้องบังคับตัวเองให้พูดช้าลง ทุกๆ คำที่พูดพยายามกลั่นกรองคำออกมาจากสมองเสียก่อน ว่าเป็นคำที่เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ หรือไม่

ใบกิจกรรม

ใบกิจกรรมที่ 3
การลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันที่ถูกกล่าวหา

คำชี้แจง : จงเขียนรายละเอียดลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. ชื่อ.....นามสกุล.....
2. อายุ.....ปี
3. สัญชาติ.....
4. ชื่อบิดา.....นามสกุล.....
   ชื่อมารดา.....นามสกุล.....
5. อาชีพ.....
6. ที่อยู่ก่อนถูกดำเนินคดี.....
7. ภูมิลำเนา (บ้านเกิด) จังหวัด.....
8. ท่านถูกกล่าวหาด้วยคดี.....
9. คุณเป็นใครในคดีนี้.....
10. คุณจะรับสารภาพหรือปฏิเสธข้อกล่าวหา กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หน้าข้อความที่ต้องการ

    ( ) **ปฏิเสธข้อกล่าวหา**

    ในวันเวลาที่ถูกกล่าวหาท่านกำลังทำอะไร.....

    ที่ไหน.....

    มีใครรู้เห็นบ้าง.....

    มีพยานวัตถุที่จะใช้ยืนยันอะไรบ้าง.....

    ( ) **รับสารภาพ** กรุณาเขียนรายละเอียดลำดับเหตุการณ์ของคดีในข้อที่ 11

11. เหตุเกิดเมื่อวันที่.....เดือน..... พ.ศ.....เวลา.....น.
12. ท่านกระทำผิดโดยวิธี.....

.....

.....

.....

13. คู่กรณีคือ .....
14. เหตุเกิดที่ .....
15. กระทำผิดร่วมกับใคร.....
16. มีใครรู้เห็นและมีใครอยู่ในที่นั้นบ้าง.....

17. อาวุธ/ปืน/เครื่องมือที่ใช้กระทำผิด คือ.....
.....
.....
18. เก็บของกลางไว้ที่ไหน .....
19. สาเหตุของคดีเกิดจาก.....
.....

ใบกิจกรรมที่ 4

ฝึกการควบคุมอารมณ์อย่างง่าย

คำชี้แจง: ให้ผู้ป่วยฝึกการควบคุมอารมณ์อย่างง่าย ตามรายละเอียด ในข้อ 1-5 ข้อละ 3 รอบ

1. นับ 1 ถึง 10

วิธีง่ายๆ คือ ก่อนที่เราจะเอ่ยปากต่อว่าคนอื่น หรือเดินเข้าไปทำร้ายใครอย่างที่สมองสั่ง ลองบังคับตัวเองหายใจเข้าออกลึกๆ แล้วนับ 1 ถึง 10 ในใจช้าๆ สติอยู่ที่ตัวเลขที่นับลืมคำพูดและความคิดต่างๆ ที่เข้ามาในหัวเมื่อสักครู่ออกไปทั้งหมด เหมือนกับการทำสมาธิ นับวนต่อไปเรื่อยๆ จนสงบ

2. หายใจเข้า - ออก

ฝึกหายใจเข้าลึกๆ และออกช้า เมื่อไรที่กำลังเริ่มรู้สึกโกรธ ก่อนที่จะปล่อยให้ตัวเองขาดสติจนแสดงอารมณ์ด้านร้ายๆ ออกมา ลองหยุดอยู่นิ่งๆ แล้วหายใจเข้าลึกๆ ควบคุมลมหายใจให้ออกช้าๆ อย่างสม่ำเสมอ พร้อมกับนับ 1-10 ช้าๆ จะช่วยทำให้ใจเย็นลงได้

3. นั่งหรือยืนนิ่งๆ ด้วยท่าทีสงบ

ให้ผู้ป่วยนั่งนิ่งๆ วางมือไว้บนตัก ก้มหน้า ตัวตรงด้วยท่าทีที่สงบ พร้อมจับเวลา 1 นาที หลังจากนั้นให้ผู้ป่วยยืนนิ่งๆ กุมมือไว้ที่สะเอว ก้มหน้า ตัวตรงด้วยท่าทีที่สงบ พร้อมจับเวลา 1 นาที ทำทั้งหมด 3 รอบ

4. เตือนตัวเองด้วยคำง่ายๆ

ฝึกให้ผู้ป่วยพูดออกเสียง ใจเย็นๆ ไม่เป็นไรๆ 3 รอบ หลังจากนั้นให้ฝึกพูดในใจว่า ใจเย็นๆ ไม่เป็นไรๆ อีก 3 รอบ

5. การสื่อสารที่ดี

ถ้าเริ่มรู้สึกมีอารมณ์โกรธขณะตอบคำถาม ให้พูดช้าลง เพื่อลดระดับอารมณ์ ระมัดระวังคำพูดให้มากขึ้น ฟังอย่างตั้งใจ และไม่ด่วนตอบคำถามทันที คิดก่อนตอบ หรืออาจใช้อารมณ์ขันช่วยแก้ไขสถานการณ์ แต่ต้องใช้ให้ถูกกาลเทศะ

เหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้น เป็นเพราะเราหุนหันพลันแล่น ปล่อยให้อารมณ์ควบคุมการกระทำทุกอย่าง โดยไม่ได้กลั่นกรองเสียก่อน เพราะฉะนั้นลองทำอะไรให้ช้าลง พูดช้าลง ต่อให้โกรธแค่ไหนก็ต้องบังคับตัวเองให้พูดช้าลง ทุกๆ คำที่พูดพยายามกลั่นกรองคำออกมาจากสมองเสียก่อน ว่าเป็นคำที่เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ หรือไม่

โปรแกรมครั้งที่ 3

ความสามารถในการปรึกษากับทนายความ

โปรแกรมครั้งที่ 3
ความสามารถในการปรึกษากับทนายความ

เวลา 45-60 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชมีความสามารถในการปรึกษาหรือร่วมมือกับทนายความในการปกป้องตนเอง

2. เพื่อให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชสามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองได้อย่างเหมาะสมขณะอยู่ในห้องสอบสวนหรือพิจารณาคดี

สาระสำคัญ

1. การมีความสามารถในการปรึกษาหรือร่วมมือกับทนายความในการปกป้องตนเอง เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ป่วยสามารถเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในวันที่ถูกกล่าวหากับทนายความได้ สามารถวางแผนต่อสู้คดีได้สอดคล้องกับข้อกล่าวหาที่ได้รับ สามารถบอกได้ว่าการมีพยานที่จะนำสืบต่อศาลเพียงพอที่จะทำให้ตัวเองพ้นผิดและไม่ได้ต้องรับโทษ รวมทั้งสามารถปรึกษาเกี่ยวกับอาการป่วยทางจิตเวชกับทนายความได้ ซึ่งหากผู้ป่วยมีความสามารถดังได้กล่าวมาแล้ว จะส่งผลให้ผู้ป่วยสามารถต่อสู้คดีได้

2. การมีความสามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองที่เหมาะสมขณะอยู่ในห้องสอบสวนหรือพิจารณาคดี โดยผู้ป่วยนิติจิตเวชสามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองได้ ได้แก่ จะไม่ตะโกนเสียงดัง ไม่เอะอะอาละวาดเมื่อไม่พอใจ ไม่ทำลายข้าวของ ไม่ทำร้ายเจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่นๆ ขณะอยู่ในห้องสอบสวนหรือพิจารณาคดี รวมทั้งให้ความร่วมมือในการตอบข้อซักถามจากพนักงานสอบสวน อัยการ ทนายโจทก์ หรือทนายจำเลย จะเป็นการแสดงให้พนักงานสอบสวนหรือศาลเห็นว่า ผู้ป่วยมีวุฒิภาวะทางอารมณ์และการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม สามารถดำเนินการสอบสวนหรือพิจารณาคดีได้จนแล้วเสร็จตามลำดับ

การดำเนินกิจกรรม

เวลา	วิธีการ	สื่อ/อุปกรณ์
5 นาที	1. ผู้บำบัดกล่าวทักทายผู้ป่วยนิติจิตเวช พร้อมทั้งถามผู้ป่วยว่า “วันนี้วันอะไร วันที่เท่าไร ตอนนี้อยู่ที่ไหน และกำลังคุยอยู่กับใคร” และให้ผู้ป่วยทบทวนการทำกิจกรรมในครั้งที่แล้ว หลังจากนั้นผู้บำบัดพูดเชื่อมโยงถึงการปรึกษาหรือร่วมมือกับทนายความในการปกป้องตนเอง	- คู่มือโปรแกรมฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีรายบุคคลสำหรับผู้ป่วยนิติจิตเวช
10 นาที	2. ผู้บำบัดถามผู้ป่วยว่า “เคยพบหรือพูดคุยกับทนายความมาแล้วหรือไม่ อย่างไร” พร้อมทั้งให้ผู้ป่วยเล่าว่าเคยปรึกษาหรือร่วมมือกับทนายความในการช่วยเหลือตนให้พ้นผิดหรือรับโทษน้อยลงจากข้อกล่าวหานี้อย่างไรบ้าง หรือหากผู้ป่วยตอบว่ายังไม่เคยพบกับทนายความ ผู้บำบัดให้ผู้ป่วยแสดงความคิดเห็นว่าจะต้องปรึกษาหรือร่วมมือกับทนายความเกี่ยวกับข้อกล่าวหาของตัวเองอย่างไรบ้าง 3. หลังจากนั้นผู้บำบัดอธิบายเพิ่มเติมให้ผู้ป่วยทราบและเข้าใจว่าจะต้องปรึกษาหรือร่วมมือกับทนายความอย่างไรบ้าง ดังนี้ 3.1 กรณีปฏิเสธข้อกล่าวหา 1) จะต้องเล่าว่าในวันที่ถูกกล่าวหาเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น 2) จะต้องปรึกษากับทนายความว่าจะวางแผนต่อสู้คดีอย่างไร 3) จะต้องบอกได้ว่ามีพยานบุคคลหรือวัตถุที่จะนำสืบต่อศาลเพียงพอที่จะทำให้ตัวเองพ้นผิด ได้รับโทษลดน้อยลง หรือไม่ต้องรับโทษ 4) จะเล่าอาการป่วยทางจิตเวชให้ทนายความทราบอย่างไร 3.2 กรณียอมรับสารภาพ 1) จะต้องเล่าว่าในวันที่ถูกกล่าวหาเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น 2) จะปรึกษากับทนายความว่าจะต้องทำอย่างไรเพื่อให้ตัวเองได้รับโทษลดน้อยลง หรือไม่ต้องรับโทษ 3) จะต้องบอกได้ว่ามีพยานบุคคลหรือวัตถุที่จะนำสืบต่อศาลเพียงพอที่จะทำให้ตัวเองได้รับโทษลดน้อยลง หรือไม่ต้องรับโทษ 4) จะเล่าอาการป่วยทางจิตเวชให้ทนายความทราบอย่างไร	

เวลา	วิธีการ	สื่อ/อุปกรณ์
20 นาที	4. ให้ผู้ป่วยตอบคำถามในใบกิจกรรมที่ 5 การปรึกษากับทนายความ พร้อมทั้งให้ผู้ป่วยบอกหรืออธิบายวิธีการที่จะต้องกระทำในแต่ละข้อด้วยว่าจะต้องทำอะไร อย่างไร โดยผู้บำบัดช่วยอธิบายเพิ่มเติม 5. ให้ผู้ป่วยฝึกการควบคุมอารมณ์อย่างง่าย ตามใบกิจกรรมที่ 4 ฝึกการควบคุมอารมณ์อย่างง่าย ดังนี้ 1) นับ 1 ถึง 10 วิธีง่ายๆ คือ ก่อนที่เราจะเอ่ยปากต่อว่าคนอื่น หรือเดินเข้าไปทำร้ายใครอย่างที่สมองสั่ง ลองบังคับตัวเองหายใจเข้าออกลึกๆ แล้วนับ 1 ถึง 10 ช้าๆ สติอยู่ที่ตัวเลขที่นับ ลืมคำพูด และความคิดต่างๆ ที่เข้ามาในหัวเมื่อสักครู่ออกไปทั้งหมด เหมือนกับการทำสมาธิ นับวนต่อไปเรื่อยๆ จนสงบ 2) หายใจเข้า-ออก ฝึกหายใจเข้าลึกๆ และออกช้าๆ เมื่อไรที่กำลังเริ่มรู้สึกโกรธ ก่อนที่จะปล่อยให้ตัวเองขาดสติจนแสดงอารมณ์ด้านร้ายๆ ออกมา ลองหยุดอยู่นิ่งๆ แล้วหายใจเข้าลึกๆ ควบคุมลมหายใจให้ออกช้าๆ อย่างสม่ำเสมอ พร้อมกับนับ 1-10 ในใจช้าๆ จะช่วยทำให้ใจเย็นลงได้ 3) นั่งหรือยืนนิ่งๆ ด้วยท่าทีสงบ เหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้น เป็นเพราะเราหุนหันพลันแล่น ปล่อยให้อารมณ์ควบคุมการกระทำทุกอย่าง โดยไม่ได้กลั่นกรองเสียก่อน เพราะฉะนั้นลองทำอะไรให้ช้าลง พูดช้าลง ต่อให้โกรธแค่ไหนก็ต้องบังคับตัวเองให้พูดช้าลง ทุกๆ คำที่พูดพยายามกลั่นกรองคำออกมาจากสมองเสียก่อน ว่าเป็นคำที่เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ หรือไม่ พูดไปแล้วจะได้อะไรดีๆ กลับมาหรือไม่ หากพูดเพราะเพียงอารมณ์ เลือกแต่คำหยาบคาย หรือตั้งใจกระแนะกระแหนใคร ให้เก็บคำเหล่านั้นไว้ในใจก่อน 4) เตือนตัวเองด้วยคำง่ายๆ เตือนตัวเองด้วยคำง่ายๆ ฝึกให้ผู้ป่วยพูดออกเสียง ใจเย็นๆ ไม่เป็นไรๆ 3 รอบ หลังจากนั้นให้ฝึกพูดในใจว่า ใจเย็นๆ ไม่เป็นไรๆ อีก 3 รอบ	- ใบกิจกรรมที่ 5 การปรึกษากับทนายความ - ใบกิจกรรมที่ 4 ฝึกการควบคุมอารมณ์อย่างไร

เวลา	วิธีการ	สื่อ/อุปกรณ์
	5) การสื่อสารที่ดี ถ้าเริ่มรู้สึกมีอารมณ์โกรธขณะตอบคำถาม ให้พูดช้าลง เพื่อลดระดับอารมณ์ ระมัดระวังคำพูดให้มากขึ้น ฟังอย่างตั้งใจ และไม่ด่วนตอบคำถามทันที คิดก่อนตอบ หรืออาจใช้อารมณ์ขันช่วยแก้ไขสถานการณ์ แต่ต้องใช้ให้ถูกกาลเทศะ 6. ผู้บำบัดกล่าวปิดโปรแกรมและนัดหมายครั้งต่อไป	

การประเมินผล

1. ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้ป่วยนิติจิตเวช
2. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของผู้ป่วยนิติจิตเวช

ใบความรู้

ใบความรู้ที่ 9
การปรึกษาหรือร่วมมือกับทนายความ

การปรึกษาหรือร่วมมือกับทนายความในการช่วยเหลือตนให้พ้นผิดหรือรับโทษน้อยลงจากคดีนี้อย่างไรบ้าง ดังนี้

1. สามารถเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในวันที่ถูกกล่าวหากับทนายความได้ และหากยอมรับสารภาพจะต้องสามารถเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ตรงตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในพฤติการณ์คดี ตามสมควร

2. สามารถวางแผนต่อสู้คดีได้สอดคล้องกับข้อกล่าวหาที่ได้รับ

3. สามารถบอกได้ว่าการมีพยานที่จะนำสืบต่อศาลเพียงพอที่จะทำให้ตัวเองพ้นผิดได้รับโทษลดน้อยลง หรือไม่ได้ต้องรับโทษ

4. รวมทั้งสามารถปรึกษาเกี่ยวกับอาการป่วยทางจิตเวชกับทนายความ

ใบกิจกรรม

ใบกิจกรรมที่ 5
การปรึกษากับทนายความ

คุณจะรับสารภาพหรือปฏิเสธข้อกล่าวหา กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หน้าข้อความที่ต้องการ

( ) ปฏิเสธข้อกล่าวหา

คุณจะบอกเล่าหรือปรึกษากับทนายความ ในประเด็นดังต่อไปนี้อย่างไรบ้าง

1) จะเล่าว่าในวันที่ถูกกล่าวหาเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น

2) จะปรึกษากับทนายความว่าจะวางแผนต่อสู้คดีว่าอย่างไร

3) มีพยานบุคคลหรือวัตถุที่จะนำสืบต่อศาลเพียงพอที่จะทำให้ตัวเองพ้นผิด ได้รับโทษลดน้อยลง หรือไม่ต้องรับโทษ หรือไม่ อย่างไร

4) จะเล่าอาการป่วยทางจิตเวชให้ทนายความทราบอย่างไร

( ) รับสารภาพ

คุณจะบอกเล่าหรือปรึกษากับทนายความ ในประเด็นดังต่อไปนี้อย่างไรบ้าง

1) จะเล่าว่าในวันที่ถูกกล่าวหาเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น

2) จะวางแผนกับทนายความให้ตัวเองได้รับโทษลดน้อยลง หรือไม่ต้องรับโทษ อย่างไร

3) มีพยานบุคคลหรือวัตถุที่จะนำสืบต่อศาลเพียงพอที่จะทำให้ตัวเองได้รับโทษลดน้อยลง หรือไม่ต้องรับโทษ หรือไม่ อย่างไร

4) จะเล่าอาการป่วยทางจิตเวชให้ทนายความทราบอย่างไร

โปรแกรมครั้งที่ 4

การปฏิบัติตัวหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล

โปรแกรมครั้งที่ 4
การปฏิบัติตัวหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล

เวลา 45-60 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชได้ทบทวนสาระสำคัญของการเตรียมความพร้อมในการต่อสู้คดี
2. เพื่อให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการป่วยซ้ำ อาการเตือน และการปฏิบัติตัวหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล
3. เพื่อให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชสามารถดูแลตัวเองได้จนกระทั่งเข้าการดำเนินคดีสิ้นสุดและตลอดไป
4. ยุติการเข้าร่วมโปรแกรมการฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีรายบุคคล

สาระสำคัญ

1. การป่วยซ้ำเป็นการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมโดยไม่สามารถควบคุมได้เป็นการปรากฏของอาการทางจิตซ้ำหรือมีอาการทางจิตที่รุนแรงเช่นเดิม โดยปัจจัยของการป่วยซ้ำประกอบด้วย การไม่รับประทานยา ทัศนคติเกี่ยวกับความเจ็บป่วย การรับประทานยาและอาการข้างเคียงจากยา ซึ่งผลกระทบจากการป่วยซ้ำมีผลต่อตัวผู้ป่วย ครอบครัว สังคมและประเทศ โดยการมีพฤติกรรมป้องกันการป่วยซ้ำเป็นกิจกรรมในการดูแลตนเองเพื่อให้มีพฤติกรรมทางสุขภาพที่เหมาะสม อันประกอบด้วย การรับรู้อาการเตือน การดูแลตนเองด้านการเผชิญปัญหาและการใช้ยาที่ถูกต้อง
2. ผู้ป่วยนิติจิตเวชมักขาดความสามารถในการให้ความยินยอมในการบำบัดรักษาเนื่องจากไม่ยอมรับการเจ็บป่วยทางจิต (poor insight) หรือไม่สามารถรับรู้ ทำความเข้าใจข้อมูลทางการแพทย์และตัดสินใจเกี่ยวกับการบำบัดรักษาได้ ดังนั้นการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติตัวหลังจำหน่าย จะส่งผลให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและไม่ก่อคดีซ้ำในรายที่เป็นผู้ป่วยนิติจิตเวช

การดำเนินกิจกรรม

เวลา	วิธีการ	สื่อ/อุปกรณ์
5 นาที	1. ผู้บำบัดกล่าวทักทายผู้ป่วยนิติจิตเวช พร้อมทั้งถามผู้ป่วยว่า “วันนี้วันอะไร วันที่เท่าไร ตอนนี้อยู่ที่ไหน และกำลังคุยอยู่กับใคร”แล้วให้ผู้ป่วยทบทวนการทำกิจกรรมทั้งหมดที่ผ่านมาว่ามีกี่ครั้ง อะไรบ้าง พร้อมทั้งให้ผู้ป่วยสรุปสาระสำคัญของโปรแกรมในแต่ละครั้งด้วย โดยเน้นการเล่าเหตุการณ์ในวันที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด แล้วเชื่อมโยงถึงพฤติกรรมป้องกันการป่วยซ้ำ และวิธีการปฏิบัติตัวหลังจำหน่าย เพื่อให้ผู้ป่วยนิติจิตเวชได้รับประทานยาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และการป้องกันการก่อคดีซ้ำ	- คู่มือโปรแกรมฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีรายบุคคลสำหรับผู้ป่วยนิติจิตเวช
5 นาที	2. ผู้บำบัดเกริ่นนำเข้าสู่กิจกรรมพฤติกรรมป้องกันการป่วยซ้ำ และให้ผู้ป่วยอธิบายเกี่ยวกับความหมายของพฤติกรรมป้องกันการป่วยซ้ำ พฤติกรรมป้องกันการป่วยซ้ำมีอะไรบ้าง และผลดีของการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการป่วยซ้ำ หลังจากนั้นผู้บำบัดอธิบายเพิ่มเติมให้ผู้ป่วยทราบและเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการป่วยซ้ำตามใบความรู้ที่ 10	- ใบความรู้ที่ 10 พฤติกรรมป้องกันการป่วยซ้ำ
5 นาที	3. ผู้บำบัดให้ผู้ป่วยบอกอาการเตือนที่บ่งบอกว่า อาการทางจิตจะกำเริบหรืออาการผิดปกติก่อนมาโรงพยาบาลการรับรู้ของตนเอง หลังจากนั้นผู้บำบัดอธิบายเพิ่มเติมให้ผู้ป่วยทราบและเข้าใจเกี่ยวกับอาการเตือนก่อนอาการทางจิตกำเริบซ้ำตามใบความรู้ที่ 10	- ใบความรู้ที่ 11 อาการเตือนก่อนอาการทางจิตกำเริบซ้ำ
5 นาที	4. ผู้บำบัดถามผู้ป่วยนิติจิตเวชว่า “เมื่อได้รับการจำหน่ายออกจากสถาบันฯ ไปแล้วจะปฏิบัติตัวอย่างไร” แล้วให้ผู้ป่วยตอบ หลังจากนั้นจึงสรุปเนื้อหาวิธีการปฏิบัติตัวหลังจำหน่ายเพิ่มเติมตามวิธีการปฏิบัติตัวหลังจำหน่าย โดยใช้หลัก D METHOD ดังนี้ วิธีการปฏิบัติตัวหลังจำหน่าย โดยใช้หลัก D METHOD 1. D Diagnosis ให้ความรู้เรื่องโรคที่เป็นอยู่ถึงสาเหตุ อาการ การปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง	- ใบความรู้ที่ 12 วิธีการปฏิบัติตัวหลังจำหน่าย

เวลา	วิธีการ	สื่อ/อุปกรณ์
5 นาที	2. M Medicine แนะนำการใช้ยาที่ผู้ป่วยได้รับอย่างละเอียดสรรพคุณของยา ขนาด วิธีใช้ ข้อควรระวังในการใช้ยา ตลอดจนการสังเกตภาวะแทรกซ้อนรวมทั้งข้อห้ามการใช้ยาด้วย เน้นรายละเอียดดังต่อไปนี้ 2.1 รับประทานยาตามแผนการรักษาของแพทย์อย่างถูกต้อง คือ ถูกคน ถูกชนิด ถูกขนาด ถูกวิธี และถูกเวลา 2.2 ไม่ควรเพิ่ม ลดหรือหยุดยาเอง แม้ว่าอาการของผู้ป่วยนิติจิตเวชจะเป็นปกติแล้วก็ตาม เพราะหากหยุดการรักษาเร็วกว่ากำหนดจะทำให้อาการกำเริบได้สูง 2.3 สังเกตอาการข้างเคียงจากการรับประทานยาทางจิต เช่น ตัวแข็ง ลิ้นแข็ง น้ำลายไหล มือสั่น เดินกระตุก เชื่องช้า หรือใจสั่น เป็นต้น หากพบว่ามีอาการดังกล่าว หลังจากรับประทานยาแก้แพ้แล้ว อาการไม่ดีขึ้นให้รีบไปพบแพทย์ 3. E Environment & Economic การจัดการสิ่งแวดล้อมที่บ้านให้เหมาะสมกับภาวะสุขภาพ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการปัญหาด้านเศรษฐกิจ บางรายอาจจะต้องฝึกฝนอาชีพใหม่ ไม่พกพาหรือมีอาวุธไว้ในครอบครอง 4. T Treatment ปฏิบัติตัวตามคำแนะนำของแพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยาคลินิก นักสังคมสงเคราะห์ และนักกิจกรรมบำบัด รวมถึงการเฝ้าสังเกตอาการตนเอง เน้นการสังเกตอาการทางจิตกำเริบ ที่ต้องรีบไปพบแพทย์โดยเร็ว เช่น - นอนไม่หลับ นอนน้อยหรืออดนอน - วิตกกังวลง่ายขึ้น กังวลมาก กระวนกระวาย - มีอาการปวดศีรษะบ่อยและรุนแรงขึ้น - หงุดหงิดโมโหง่าย - ซึม เศร้า แยกตัว - มีประสาทหลอนทั้ง 5 สัมผัส เช่น เสียงหูแว่วสั่งให้ทำกิจกรรม/พฤติกรรมต่างๆ เห็นภาพหลอน เห็นแมลง/สัตว์ไต่ตามตัว รับรู้กลิ่นแปลกๆ ลิ้นรับรสแปลกๆ เป็นต้น - มีท่าทีระมัดระวังตัว ไม่ไว้วางใจคนอื่น ระแวงคนจะมาทำร้าย	

เวลา	วิธีการ	สื่อ/อุปกรณ์
	5. H Health การส่งเสริม ฟื้นฟูสภาพทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการป้องกันภาวะแทรกซ้อนต่างๆ การดูแลกิจวัตรประจำวัน รวมทั้งการพยายามควบคุมอารมณ์โกรธ 6. O Out patient การมาตรวจตามแพทย์นัด การรักษาต่อเนื่อง การติดต่อขอความช่วยเหลือจากสถานพยาบาลใกล้บ้าน ในกรณีเกิดภาวะฉุกเฉินตลอดจนการส่งต่อผู้ป่วยให้ได้รับการดูแลต่อเนื่อง 7. D Diet การเลือกรับประทานอาหารเหมาะสมกับโรค หลีกเลี่ยงหรืองดอาหารที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ งดการเสพสุราหรือสารเสพติดทุกชนิด	
10 นาที	5. ให้ผู้ป่วยฝึกการควบคุมอารมณ์อย่างง่าย ตามใบกิจกรรมที่ 4 ฝึกการควบคุมอารมณ์อย่างง่าย ดังนี้ 1) นับ 1 ถึง 10 วิธีง่ายๆ คือ ก่อนที่เราจะเอ่ยปากต่อว่าคนอื่น หรือเดินเข้าไปทำร้ายใครอย่างที่สมองสั่ง ลองบังคับตัวเองหายใจเข้าออกลึกๆ แล้วนับ 1 ถึง 10 ช้าๆ สติอยู่ที่ตัวเลขที่นับ ลืมคำพูด และความคิดต่างๆ ที่เข้ามาในหัวเมื่อกี้ออกไปทั้งหมด เหมือนกับการทำสมาธิ นับวนต่อไปเรื่อยๆ จนสงบ 2) หายใจเข้า-ออก ฝึกหายใจเข้าลึกๆ และออกช้าเมื่อไรที่กำลังเริ่มรู้สึกโกรธ ก่อนที่จะปล่อยให้ตัวเองขาดสติจนแสดงอารมณ์ด้านร้ายๆ ออกมา ลองหยุดอยู่นิ่งๆ แล้วหายใจเข้าลึกๆ ควบคุมลมหายใจให้ออกช้าๆ อย่างสม่ำเสมอ พร้อมกับนับ 1 - 10 ในใจช้า ๆ จะช่วยทำให้ใจเย็นลงได้ 3) นั่งหรือยืนนิ่งๆ ด้วยท่าทีสงบ เหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้น เป็นเพราะเราหุนหันพลันแล่น ปล่อยให้อารมณ์ควบคุมการกระทำทุกอย่าง โดยไม่ได้กลั่นกรองเสียก่อน เพราะฉะนั้นลองทำอะไรให้ช้าลง พูดช้าลง ต่อให้โกรธแค่ไหนก็ต้องบังคับตัวเองให้พูดช้าลง ทุกๆ คำที่พูดพยายามกลั่นกรองคำออกมาจากสมองเสียก่อน ว่าเป็นคำที่เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ หรือไม่ พูดไปแล้วจะได้อะไรดีๆ กลับมาหรือไม่ หากพูดเพราะเพียง	

เวลา	วิธีการ	สื่อ/อุปกรณ์
5 นาที	อารมณ์ เลือกแต่คำหยาบคาย หรือตั้งใจกระแนะกระแหนใคร ให้เก็บคำเหล่านั้นไว้ในใจก่อน 4) เตือนตัวเองด้วยคำง่ายๆ เตือนตัวเองด้วยคำง่ายๆ ฝึกให้ผู้ป่วยพูดออกเสียง ใจเย็นๆ ไม่เป็นไรๆ 3 รอบ หลังจากนั้นให้ฝึกพูดในใจว่า ใจเย็นๆ ไม่เป็นไรๆ อีก 3 รอบ 5) การสื่อสารที่ดี ถ้าเริ่มรู้สึกมีอารมณ์โกรธขณะตอบคำถาม ให้พูดช้าลง เพื่อลดระดับอารมณ์ ระมัดระวังคำพูดให้มากขึ้น ฟังอย่างตั้งใจ และไม่ด่วนตอบคำถามทันที คิดก่อนตอบ หรืออาจใช้อารมณ์ขันช่วยแก้ไขสถานการณ์ แต่ต้องใช้ให้ถูกกาลเทศะ	
5 นาที	6. ผู้บำบัดให้ผู้ป่วยทบทวนการทำกิจกรรมทั้งหมดที่ผ่านมาว่ามีกี่ครั้ง อะไรบ้าง พร้อมทั้งให้ผู้ป่วยสรุปสาระสำคัญของโปรแกรมในแต่ละครั้งด้วย หลังจากนั้นผู้บำบัดสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับความสามารถในการต่อสู้คดี ทั้ง 3 ด้าน เพิ่มเติม	
15 นาที	7. ผู้บำบัดทำการสัมภาษณ์ผู้ป่วยนิติจิตเวชตามแบบประเมินความสามารถในการต่อสู้คดี (post–test) เพื่อประเมินคะแนนภายหลังสิ้นสุดโปรแกรม	- แบบประเมินความสามารถในการต่อสู้คดี
5 นาที	8. ผู้บำบัดให้ผู้ป่วยพูดถึงความรู้สึกและประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมฟื้นฟูความสามารถในการต่อสู้คดีรายบุคคล พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม 9. ผู้บำบัดแสดงความขอบคุณในความร่วมมือของผู้ป่วยนิติจิตเวชและยุติโปรแกรม	

การประเมินผล

1. ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้ป่วยนิติจิตเวช
2. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของผู้ป่วยนิติจิตเวช
3. ระดับคะแนนความสามารถในการต่อสู้คดี

ใบความรู้

ใบความรู้ที่ 10
พฤติกรรมป้องกันการป่วยซ้ำ

เพราะเหตุใดการกลับเป็นซ้ำจึงสำคัญต่อผู้ป่วยโรคจิต

การดำเนินโรคที่เรื้อรัง เป็นๆ หายๆ ทำให้โรคจิตเภทจำเป็นต้องมีการดูแลต่อเนื่องเพื่อป้องกันการขาดการรักษา ส่วนใหญ่ผู้ป่วยโรคนี้ขาดยาหรือกินยาไม่สม่ำเสมอและการขาดการรักษาภายใน 1 ปี ทำให้กลับเป็นซ้ำได้ถึง 60 % เทียบกับการกินยาต่อเนื่อง ซึ่งมีการกลับเป็นซ้ำแค่ 20 % การกลับเป็นซ้ำบ่อยๆ ส่งผลต่อการบกพร่องทางสมองและหน้าที่การงานไม่สามารถกลับสู่ภาวะปกติเหมือนก่อนป่วย

การกลับเป็นซ้ำ หมายถึง การเริ่มกลับมามีอาการซึ่งสามารถสังเกตได้จากอาการที่เปลี่ยนแปลงไป

พฤติกรรมป้องกันการป่วยซ้ำ คือ กิจกรรมที่ผู้ป่วยจิตเภทปฏิบัติในการดูแลตนเองที่เน้นการจำแนกอาการเตือน การดูแลตนเองด้านการเตรียมเผชิญปัญหาและการใช้ยาที่ถูกต้อง ปฏิบัติพฤติกรรมเพื่อป้องกันการป่วยซ้ำ ทั้งในขณะที่ปกติและเมื่อเกิดภาวะการเจ็บป่วย พฤติกรรมป้องกันการป่วยซ้ำของผู้ป่วยจิตเภท ประกอบด้วย 3 ด้าน

1. การจำแนกอาการเตือน หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้ป่วยจิตเภทแยกแยะอาการทางจิตทั้งด้านความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรม ที่เปลี่ยนแปลงก่อนเกิดอาการทางจิตมากขึ้น รวมทั้งยอมรับอาการเตือนที่เกิดขึ้นทำให้เกิดการรับรู้อาการเตือนที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้ป่วยจิตเภทกระทำ เพื่อป้องกันการป่วยซ้ำ

2. การดูแลตนเองด้านการเตรียมเผชิญปัญหา หมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้ป่วยจิตเภทก่อนที่จะมีอาการทางจิตมากขึ้น สามารถค้นหาและหลีกเลี่ยงปัจจัยที่ทำให้มีอาการป่วยซ้ำได้ รวมทั้งค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งประโยชน์ในการขอความช่วยเหลือ เมื่อมีอาการเตือนก่อนการป่วยซ้ำ เพื่อลดภาวะเสี่ยงของการป่วยซ้ำ

3. การใช้ยาที่ถูกต้อง หมายถึง การปฏิบัติตัวของผู้ป่วยจิตเภทเกี่ยวกับการรับประทานยารักษาโรคจิตอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับคำแนะนำของบุคลากรทีมสุขภาพจิตเกี่ยวกับการใช้ยา การสังเกตอาการเปลี่ยนแปลงจากฤทธิ์ข้างเคียงของยา รวมทั้งวิธีการจัดการอาการข้างเคียงของยาที่ได้รับ

ใบความรู้ที่ 11
อาการเตือนก่อนอาการทางจิตกำเริบซ้ำ

การป่วยซ้ำของผู้ป่วยจิตเภทสามารถสังเกตได้จากการเปลี่ยนแปลงการรู้คิดและพฤติกรรม ซึ่งพบได้บ่อยในระยะก่อนเริ่มอาการ ซึ่งจะมีอาการเตือนล่วงหน้าทำให้เกิดการกลับคืนของอาการทางจิตที่ไม่พึงประสงค์จนต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลอีก

ระดับของอาการเตือนของผู้ป่วยจิตเภท

ลักษณะอาการเตือน จำแนกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับปกติหรือคงที่: รู้ตัวเองว่าอารมณ์หงุดหงิดได้ง่าย มีความคิดวิตกกังวลเพิ่มขึ้น พักผ่อนน้อยลง แต่ยังควบคุมและจัดการได้

2. ระดับปานกลาง: มีความคิดฟุ้งซ่าน หมกมุ่นทางกิจกรรมด้านศาสนา ไม่หลับ (ตั้งแต่ 1 คืน) ระแวงคนรอบตัว ไม่รับประทานอาหาร

3. ระดับรุนแรง: มีความคิดกลัวหวาดระแวง คิดว่าตนเองติดต่อสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์

การจำแนกอาการเตือนของผู้ป่วยจิตเภท

ลักษณะอาการเตือน จำแนกตามลักษณะอาการที่พบได้ทั่วไป เป็น 4 ด้าน ได้แก่

1. การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ (mood changes) พบว่า ผู้ป่วยจะมีอาการซึมเศร้า ขาดความสนใจสิ่งต่างๆ กลัว วิตกกังวล มีความตึงเครียดสูง บางรายหงุดหงิด หรือก้าวร้าวง่ายกว่าปกติ

2. การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม (behavior changes) พบว่า ผู้ป่วยจะมีความอยากรับประทานอาหารน้อยลง แยกตัวจากสังคมและบ่อยครั้งที่พบว่ามีปัญหาการนอน

3. การเปลี่ยนแปลงด้านการรับรู้ (cognitive changes) พบว่า ผู้ป่วยจะมีสมาธิแย่ลง มีปัญหาเกี่ยวกับความจำ หมกมุ่นกับเรื่องบางเรื่องมากผิดปกติ

4. พบอาการทางจิต (psychotic symptoms) เช่น หูแว่ว พูดคนเดียว ขี้สงสัย หวาดระแวงหรือมีความรู้สึกว่าตนถูกควบคุมอยู่

การจัดการกับอาการเตือน

การจัดการกับอาการเตือนเพื่อป้องกันการป่วยซ้ำประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. ระดับปกติหรือคงที่ ประกอบด้วย การทำจิตใจสงบ เช่น ฝึกโยคะ การทำสมาธิ การรับบริการจากศูนย์บริการทางสุขภาพจิต การพูดคุยปรึกษากับคนที่ไว้วางใจ จัดการกับความคิด เช่น เมื่อคิดอะไรให้จดบันทึกไว้ อะไรคือความคิดที่เด่นชัด สามารถอธิบายหรือมีมุมมองอย่างอื่นหรือไม่ จัดการกับปัญหา/ความเครียด ได้แก่ เขียนปัญหาที่เกิดขึ้น เขียนแนวทางการจัดการที่เป็นไปได้ เลือกวิธีในการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด

2. ระดับปานกลาง ประกอบด้วย รับประทานยาที่เพิ่มขึ้นตามที่แพทย์สั่งไว้ การผ่อนคลายเช่น การนับเลขถอยหลัง การคิดทางบวก การนึกถึงธรรมชาติ การรับบริการจากศูนย์บริการทางสุขภาพจิตเป็นประจำทุกวัน การไปพบแพทย์เพื่อพิจารณาเพิ่มการรักษาด้วยยา

3. ระดับรุนแรง ควรไปรับการรักษาที่โรงพยาบาล

อาการต่อไปนี้เป็นอาการเริ่มต้นหรืออาการนำมาก่อนจะมีอาการกำเริบของโรคจิตเภทที่พบได้บ่อย เช่น

1. อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย เดี๋ยวดี เดี๋ยวร้าย
2. ไม่สนใจบุคคลหรือสิ่งแวดล้อม
3. ไม่สนใจตนเอง ไม่สนใจแต่งตัว
4. ดูไม่มีสมาธิ คิดอะไรช้า
5. ความคิดเร็ว พูดเร็วฟังตามไม่ค่อยทัน
6. ควบคุมความคิดไม่ค่อยได้
7. ขยันกว่าปกติ
8. ขี้เกียจ ไม่มีเรี่ยวแรง
9. กลัวว่าจะควบคุมพฤติกรรมตัวเองไม่ได้
10. สับสน งงๆ
11. แยกตัว ไม่ค่อยคุยกับใคร
12. สนใจศาสนามากกว่าปกติ
13. ไม่ค่อยเข้าใจในสิ่งที่คนอื่นพูด
14. หงุดหงิดง่าย โกรธง่าย
15. เบื่อหน่าย ไม่ค่อยมีความสุข
16. รู้สึกไม่ดีโดยไม่มีเหตุผลชัดเจน
17. รู้สึกว่าตัวเองจะกลับมาป่วยอีกครั้ง
18. รู้สึกว่าตัวเองหายแล้ว
19. นอนไม่หลับ
20. นอนมากเกินไป
21. เครียด กังวลไม่มีเหตุผล
22. ตื่นเต้นเกินปกติ
23. กังวลเรื่องสุขภาพกายมากกว่าปกติ
24. อยู่ไม่ติดที่ กระสับกระส่าย
25. รู้สึกซึมเศร้า ไม่มีคุณค่า
26. ความจำแย่ลง
27. รับประทานอาหารได้น้อย เบื่ออาหาร
28. รับประทานอาหารมากกว่าปกติ
29. เริ่มปฏิเสธการรับประทานยา
30. มีเสียงหูแว่ว หรือเห็นภาพหลอน
31. รู้สึกว่ามีคนจ้องมอง

ใบความรู้ที่ 12
วิธีการปฏิบัติตัวหลังจำหน่าย

วิธีการปฏิบัติตัวหลังจำหน่าย โดยใช้หลัก D METHOD

1. D Diagnosis ให้ความรู้เรื่องโรคที่เป็นอยู่ถึงสาเหตุ อาการ การปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง

2. M Medicine แนะนำการใช้ยาที่ผู้ป่วยได้รับอย่างละเอียด สรรพคุณของยา ขนาด วิธีใช้ ข้อควรระวังในการใช้ยา ตลอดจนการสังเกตภาวะแทรกซ้อนรวมทั้งข้อห้ามการใช้ยาด้วย เน้นรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 รับประทานยาตามแผนการรักษาของแพทย์อย่างถูกต้อง คือ ถูกคน ถูกชนิด ถูกขนาด ถูกวิธีและถูกเวลา

2.2 ไม่ควรเพิ่ม ลดหรือหยุดยาเอง แม้ว่าอาการของผู้ป่วยนิติจิตเวชจะเป็นปกติแล้วก็ตาม เพราะหากหยุดการรักษาเร็วกว่ากำหนด จะทำให้อาการกำเริบได้สูง

2.3 สังเกตอาการข้างเคียงจากการรับประทานยาทางจิต เช่น ตัวแข็ง ลิ้นแข็ง น้ำลายไหล มือสั่น เดินกระตุก เชื่องช้า หรือใจสั่น เป็นต้น หากพบว่ามีอาการดังกล่าว หลังจากรับประทานยาแก้แพ้แล้วอาการไม่ดีขึ้นให้รีบไปพบแพทย์

3. E Environment & Economic การจัดการสิ่งแวดล้อมที่บ้านให้เหมาะสมกับภาวะสุขภาพ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการปัญหาด้านเศรษฐกิจ บางรายอาจจะต้องฝึกฝนอาชีพใหม่ ไม่พกพาหรือมีอาวุธไว้ในครอบครอง

4. T Treatment ปฏิบัติตัวตามคำแนะนำของแพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยาคลินิก นักสังคมสงเคราะห์ และนักกิจกรรมบำบัด รวมถึงการเฝ้าสังเกตอาการตนเอง เน้นการสังเกตอาการทางจิตกำเริบ ที่ต้องรีบไปพบแพทย์โดยเร็ว เช่น

- นอนไม่หลับ นอนน้อยหรืออดนอน
- วิตกกังวลง่ายขึ้น กังวลมาก กระวนกระวาย
- มีอาการปวดศีรษะบ่อยและรุนแรงขึ้น
- หงุดหงิดโมโหง่าย
- ซึม เศร้า แยกตัว
- มีประสาทหลอนทั้ง 5 สัมผัส เช่น เสียงหูแว่วสั่งให้ทำกิจกรรม/พฤติกรรมต่างๆ เห็นภาพหลอน เห็นแมลง/สัตว์ไต่ตามตัว รับรู้กลิ่นแปลกๆ ลิ้นรับรสแปลกๆ เป็นต้น
- มีท่าทีระมัดระวังตัว ไม่ไว้วางใจคนอื่น ระแวงคนจะมาทำร้าย

5. H Health การส่งเสริม ฟื้นฟูสภาพทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการป้องกันภาวะแทรกซ้อนต่างๆ การดูแลกิจวัตรประจำวัน รวมทั้งการพยายามควบคุมอารมณ์โกรธ

6. O Out patient การมาตรวจตามแพทย์นัด การรักษาต่อเนื่อง การติดต่อขอความช่วยเหลือจากสถานพยาบาลใกล้บ้าน ในกรณีเกิดภาวะฉุกเฉินตลอดจนการส่งต่อผู้ป่วยให้ได้รับการดูแลต่อเนื่อง

7. D Diet การเลือกรับประทานอาหารเหมาะสมกับโรค หลีกเลี่ยงหรืองดอาหารที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ งดการเสพสุราหรือสารเสพติดทุกชนิด

แบบประเมินความสามารถในการต่อสู้คดี
(Galya-Competency to Stand Trial: Galya-CST)

ชื่อ-สกุล ผู้ป่วย.....HN.....หอผู้ป่วย.....

วันที่ประเมิน.....

การจำแนกผู้ถูกสัมภาษณ์จากเกณฑ์การประเมินความสามารถในการต่อสู้คดี มีคะแนนเต็ม 110 คะแนน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คือ ผู้ถูกสัมภาษณ์ที่ยังไม่สามารถต่อสู้คดี มีผลรวมคะแนนอยู่ในช่วง 0 - 76 คะแนน

กลุ่มที่ 2 คือ ผู้ถูกสัมภาษณ์ที่สามารถต่อสู้คดีได้ มีผลรวมคะแนนอยู่ในช่วง 77 - 110 คะแนน (70% ขึ้นไป)

ข้อที่	ประเด็นที่ประเมิน		ระดับคะแนน
1	คุณช่วยบอก 1) ชื่อตัว 2) นามสกุล 3) อายุ 4) สัญชาติ 5) ชื่อบิดา 6) ชื่อมารดา 7) อาชีพ 8) ที่อยู่ปัจจุบัน และ 9) บ้านเกิดอยู่ที่ไหน		
	0 คะแนน	ไม่สามารถบอกได้ ไม่พูด หรือตอบไม่ตรงคำถาม	
	4 คะแนน	สามารถบอกได้ถูกต้องตรงตามประวัติที่ระบุไว้ในเอกสารทางราชการ 1-4 คำถาม	
	6 คะแนน	สามารถบอกได้ถูกต้องตรงตามประวัติที่ระบุไว้ในเอกสารทางราชการ ตั้งแต่ 5 คำถามขึ้นไป	
2	คุณช่วยบอก 1) ตอนนี้เป็นช่วงเวลาใด 2) วันนี้วันที่เท่าไหร่ 3) ที่นี่ที่ไหน และ 4) คนที่กำลังคุยด้วยเป็นใคร		
	0 คะแนน	ไม่สามารถบอกได้ ไม่พูด หรือตอบไม่ตรงคำถาม	
	5 คะแนน	สามารถบอกได้ถูกต้องอย่างน้อย 2 ใน 4 ของข้อคำถาม	
	8 คะแนน	สามารถรับรู้กาล เวลา สถานที่ บุคคล และสิ่งต่างๆ รอบตัวได้ตรงกับความเป็นจริงทั้ง 4 ข้อ	
3	บุคคลสำคัญในศาลหรือห้องพิจารณาคดีมีใครบ้าง		
	0 คะแนน	ไม่สามารถบอกได้ ไม่พูด หรือตอบไม่ตรงคำถาม	
	4 คะแนน	สามารถบอกได้ว่าบุคคลสำคัญในห้องพิจารณาคดีประกอบด้วยใครบ้างอย่างน้อย 1 คน ได้แก่ 1) ผู้พิพากษา/ศาล 2) ทนายความ หรือ 3) อัยการ	
	6 คะแนน	สามารถบอกได้ว่าบุคคลสำคัญในห้องพิจารณาคดีประกอบด้วยใครบ้างอย่างน้อย 2 คน ได้แก่ 1) ผู้พิพากษา/ศาล 2) ทนายความ หรือ 3) อัยการ	
4	คุณถูกจับดำเนินคดีหรือถูกกล่าวหาด้วยข้อหาใด		
	0 คะแนน	ไม่สามารถบอกได้ บอกว่าถูกกลั่นแกล้ง ไม่พูด หรือตอบไม่ตรงคำถาม	
	5 คะแนน	สามารถบอกเหตุผลที่ถูกจับดำเนินคดีได้ แต่ไม่ตรงกับการแจ้งข้อหาของพนักงานสอบสวน หรือตรงกับคำฟ้องของพนักงานอัยการ	
	9 คะแนน	สามารถบอกได้ถูกต้อง ตรงกับการแจ้งข้อหาของพนักงานสอบสวน หรือตรงกับคำฟ้องของพนักงานอัยการ	

ข้อที่	ประเด็นที่ประเมิน		ระดับคะแนน
5	ขั้นตอนการดำเนินคดีตามข้อกล่าวหาที่คุณได้รับอยู่ในขั้นตอนไหน และจะถูกดำเนินการต่อไปอย่างไร		
	0 คะแนน	ไม่ทราบ ไม่พูด หรือตอบไม่ตรงคำถาม	
	4 คะแนน	ทราบว่าคดีของตัวเองอยู่ในชั้นตำรวจหรือชั้นศาล แต่ไม่สามารถอธิบายได้ว่า จะถูกดำเนินการต่อไปอย่างไร	
	7 คะแนน	ทราบว่าคดีของตัวเองอยู่ในชั้นตำรวจหรือชั้นศาล และสามารถบอกได้ว่าจะถูกดำเนินการต่อไปอย่างไรได้ถูกต้อง	
6	คุณได้กระทำผิดตามที่ถูกกล่าวหานั้นหรือไม่ เพราะอะไร		
	0 คะแนน	ไม่ทราบ ไม่แน่ใจ ไม่พูด หรือตอบไม่ตรงคำถาม	
	6 คะแนน	สามารถตอบได้ว่าจะให้การปฏิเสธข้อกล่าวหาหรือยอมรับ แต่ไม่สามารถเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้	
	10 คะแนน	สามารถตอบได้ว่าจะให้การปฏิเสธข้อกล่าวหาหรือยอมรับ และสามารถเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับคำตอบได้ตามสมควร **- กรณีปฏิเสธข้อกล่าวหา** สามารถบอกได้ว่าในวันเวลาที่ถูกกล่าวหา ตัวเองกระทำอะไรอยู่ที่ใด พร้อมทั้งมีหลักฐานอ้างอิงบุคคล หรือสิ่งของมาสนับสนุนการต่อสู้คดีได้ตามสมควร **-กรณีรับสารภาพ** สามารถเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ตรงตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในพฤติการณ์คดีได้ตามสมควร	
7	คุณช่วยเล่าเหตุการณ์ว่า ในวันที่ถูกกล่าวหา คุณกระทำอะไร กับใคร อย่างไร ที่ไหน เวลาใด มีใครรู้เห็นหรืออยู่ในเหตุการณ์บ้าง		
	0 คะแนน	ไม่สามารถตอบได้ ไม่พูด หรือตอบไม่ตรงคำถาม	
	7 คะแนน	สามารถตอบได้ว่าจะให้การปฏิเสธข้อกล่าวหาหรือรับสารภาพ โดยสามารถบอกได้ว่าในวันที่เกิดเหตุ กระทำอะไร กับใคร อย่างไร ที่ไหน เวลาใด มีใครรู้เห็นหรืออยู่ในเหตุการณ์บ้าง หรือกรณีรับสารภาพ กระทำผิดร่วมกับใคร อาวุธ/ปืน/เครื่องมือที่ใช้กระทำผิด และเก็บของกลาง ไว้ที่ไหน แต่ขณะบอกเล่าเหตุการณ์พูดวกวน สับสน คิดนานก่อนตอบ และไม่สามารถลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้	
	10 คะแนน	สามารถตอบได้ว่าจะให้การปฏิเสธข้อกล่าวหาหรือรับสารภาพ โดยสามารถบอกได้ว่าในวันที่เกิดเหตุกระทำอะไร กับใคร อย่างไร ที่ไหน เวลาใด มีใครรู้เห็นหรืออยู่ในเหตุการณ์บ้าง หรือกรณีรับสารภาพ กระทำผิดร่วมกับใคร อาวุธ/ปืน/เครื่องมือที่ใช้กระทำผิด และเก็บของกลาง ไว้ที่ไหน และลำดับเหตุการณ์ได้ตรงตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏใน พฤติการณ์คดี ได้ตามสมควร รวมทั้งสามารถพูดคุยและตอบได้ตรงคำถาม	
8	ถ้าหากคุณให้การปฏิเสธข้อกล่าวหา แต่ศาลตัดสินว่าคุณมีความผิดจริง ศาลจะลงโทษคุณและจะลดโทษให้ด้วยหรือไม่		
	0 คะแนน	ไม่ทราบ ไม่พูด ตอบไม่ตรงคำถาม หรือ ตอบว่าศาลจะไม่ลงโทษและปล่อยตัว	
	4 คะแนน	ศาลจะลงโทษ และลดโทษให้น้อยลงด้วย	
	7 คะแนน	ศาลจะลงโทษ แต่ไม่ลดโทษให้	

ข้อที่	ประเด็นที่ประเมิน		ระดับคะแนน
9	ถ้าหากคุณยอมให้การรับสารภาพ และศาลตัดสินว่าคุณมีความผิดจริง ศาลจะลงโทษคุณและจะลดโทษให้ด้วยหรือไม่		
	0 คะแนน	ไม่ทราบ ไม่พูด ตอบไม่ตรงคำถาม หรือ ตอบว่าศาลจะไม่ลงโทษและปล่อยตัว	
	4 คะแนน	ศาลจะลงโทษ แต่ไม่ลดโทษให้	
	7 คะแนน	ศาลจะลงโทษ และลดโทษให้น้อยลงด้วย	
10	ขณะอยู่ในห้องสอบสวนหรือห้องพิจารณาคดี หากคุณรู้สึกโกรธ หรือไม่พอใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น คุณจะทำอย่างไร		
	0 คะแนน	ไม่ทราบ จะตะโกนด่า จะเอะอะอาละวาด จะทำลายข้าวของ จะทำร้ายบุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์ จะทำร้ายตนเอง ไม่พูด หรือตอบไม่ตรงคำถาม	
	6 คะแนน	บอกว่าจะพยายามควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมตนเองให้ได้ แต่บอกไม่ได้หรือไม่อธิบายว่าจะต้องทำอย่างไร	
	9 คะแนน	บอกว่า จะต้องควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองให้ได้ เมื่อรู้สึกโกรธ หรือไม่พอใจ จะทำตัวเฉยๆ เงียบ และจะไม่ตะโกนเสียงดัง เอะอะ อาละวาด ทำลายข้าว ทำร้ายบุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์ หรือทำร้ายตนเอง	
11	ขณะอยู่ในห้องสอบสวนหรือห้องพิจารณาคดี คุณจะควบคุมอารมณ์โกรธโดยวิธีใด		
	0 คะแนน	ไม่ทราบ ไม่พูด หรือตอบไม่ตรงคำถาม	
	7 คะแนน	สามารถบอกวิธีการควบคุมอารมณ์โกรธของตนเองได้อย่างน้อย 1 วิธี ได้แก่ 1) นับ 1 ถึง 10 2) หายใจเข้า-ออก 3) อยู่เงียบๆ 4) พูดให้ช้าลง หรือ 5) วิธีที่ถูกต้องอื่นๆ	
	9 คะแนน	สามารถบอกวิธีการควบคุมอารมณ์โกรธของตนเองได้อย่างน้อย 2 วิธี ได้แก่ 1) นับ 1 ถึง 10 2) หายใจเข้า-ออก 3) อยู่เงียบๆ 4) พูดให้ช้าลง หรือ 5) วิธีที่ถูกต้องอื่นๆ	
12	หากคุณไม่มีเงินจ้างทนายความ คุณทราบหรือไม่ว่ามีหน่วยงานที่จะช่วยให้คุณมีทนายความได้		
	0 คะแนน	ไม่ทราบ ไม่พูด หรือตอบไม่ตรงคำถาม	
	4 คะแนน	ทราบ แต่บอกไม่ได้ว่า สามารถร้องขอให้พนักงานสอบสวนหรือศาลหรือรัฐจัดหาทนายความให้ได้	
	6 คะแนน	ทราบ และบอกได้ว่า สามารถร้องขอให้พนักงานสอบสวนหรือศาลหรือรัฐจัดหาทนายความให้ได้	
13	ถ้าคุณได้พบกับทนายความ คุณจะบอกเรื่องใดบ้างที่จะเป็นผลดีกับตัวเอง		
	0 คะแนน	ไม่สามารถตอบได้ ไม่พูด หรือตอบไม่ตรงคำถาม	
	6 คะแนน	สามารถบอก/เล่าให้ทนายความทราบในประเด็นสำคัญได้เพียง 1 ข้อ คือ 1) จะให้การรับสารภาพหรือปฏิเสธข้อกล่าวหา 2) เล่าเรื่องราวของตนในวันที่เกิดเหตุ 3) มีพยานรู้เห็น หรือ 4) อาการป่วยทางจิต	
	7 คะแนน	สามารถบอก/เล่าให้ทนายความทราบในประเด็นสำคัญต่อไปนี้ได้อย่างน้อย 2 ข้อ คือ 1) จะให้การรับสารภาพหรือปฏิเสธข้อกล่าวหา 2) เล่าเหตุการณ์ในวันที่เกิดเหตุ 3) มีพยานรู้เห็น หรือ 4) อาการป่วยทางจิต	

ข้อที่	ประเด็นที่ประเมิน		ระดับคะแนน
14	คุณจะบอกกับทนายความว่า คุณมีอาการป่วยทางจิตอย่างไรบ้าง		
	0 คะแนน	ไม่พูด หรือตอบไม่ตรงคำถาม และขณะสัมภาษณ์มีอาการดังนี้ - พูดพึมพำคนเดียว ยิ้มหรือหัวเราะไม่สมเหตุผล - มีท่าทางไม่เป็นมิตร หงุดหงิด เอะอะอาละวาด หรือมีท่าทางแปลกๆ	
	5 คะแนน	สามารถเล่าได้ แต่ไม่ตรงกับอาการป่วยทางจิตเวช และขณะสัมภาษณ์มีอาการ คิดนานก่อนตอบ พูดวกวนเนื้อหายังพอจับใจความสำคัญได้บ้าง	
	9 คะแนน	สามารถเล่าอาการป่วยทางจิตเวชได้ตามสมควร เช่น - มีหูแว่ว เห็นภาพหลอน ได้กลิ่นแปลกๆ มีตัวสัตว์มาไต่ตามตัว การรับรู้รสชาติอาหารไม่ตรงกับความเป็นจริง - คิดว่าตัวเองมีอิทธิฤทธิ์ เป็นใหญ่เป็นโต มีคนจะมาทำร้าย คู่ครองมีชู้ มีคนคอยเฝ้ามองหรือนินทาว่าร้าย - ซึมเศร้า ร้องไห้บ่อย มีความคิดฆ่าตัวตาย หรือเคยทำร้ายตัวเอง - เครียด นอนไม่หลับติดต่อกันหลายคืน	
		คะแนนรวม	

ระดับความสามารถในการต่อสู้คดี

[ ] ยังไม่สามารถต่อสู้คดี (0 – 76 คะแนน) [ ] สามารถต่อสู้คดีได้ (77 - 110 คะแนน)

ผู้บันทึก.....ตำแหน่ง.....